

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRK MUTASAVVIFLARINDAN MIDHAT BAHRİ'NİN "RUH' KUR'AN'DAN BİR SAHİFE-I NR" ESERİNDEN MÜSTAKİL OLARAK BASILMIŞ BİRİNCİ BÖLÜMÜN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

AUTHORS: Kadyr SAPAROV

PAGES: 223-262

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1430160>

**TÜRK MUTASAVVİFLARINDAN MİDHAT BAHÂRİ’NİN
“RUH’Û KUR’AN’DAN BİR SAHİFE-İ NÛR” ESERİNDEN
MÜSTAKİL OLARAK BASILMIŞ BİRİNCİ BÖLÜMÜN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ**

Değerlendiren/Reviewed by

Kadyr Saparov

Yüksek Lisans Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, İslâmî İlimler Enstitüsü, Temel İslâm
Bilimleri Bölümü, Kelam ve Mezhepler Tarihi Anabilim Dalı

Graduate Student, Pamukkale University, Institute of Islamic Studies,
Department of Kalam and History of Islamic Sects, Denizli/Turkey

saparov693@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-3871-698X>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Kitap Dergerlendirmesi/Book Review

Geliş Tarihi/Date Received: 03/12/2020

Kabul Tarihi/Date Accepted: 31/12/2021

Yayın Tarihi/Date Published: 31/12/2021

TÜRK MUTASAVVIFLARINDAN MİDHAT BAHÂRİ’NİN
 “RUH’Û KUR’AN’DAN BİR SAHİFE-İ NÛR” ESERİNDEN
 MÜSTAKİL OLARAK BASILMIŞ BİRİNCİ BÖLÜMÜN
 TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

Giriş

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemleri ve Cumhuriyetin başlarına denk gelen XX. asır, Türkiye için siyasi, sosyal, dini ve edebi alanlar başta olmak üzere birçok değişim ve etkileşimlerin en yoğun yaşandığı dönemdir. Tüm bu gelişmelerin etkisi kaçınılmaz olarak tasavvufi alanda da hissedilmiştir. Bu değişim ve etkileşim beraberinde tasavvufi düşüncede yeniliklere diğer bir anlamda da gelişmelere kapı aralamıştır.

Söz konusu değişimlere maruz kalan tasavvufi düşüncelerden birisi de Mevleviliklerdir. Mezkûr dönemlerde Mevlevana dergahının bir dönem müzeye dönüştürülmüş olmasına rağmen Mevlâna ve Mevlevilikle ilgili çalışmalar devam etmiştir. Nitekim bahsi geçen dönemde Konya’da irili ufaklı çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca Mevlâna ve Mevlevilikle ilgili çalışmalar yurt dışında da ilgi odağı olmaya başlamıştır.¹

Bu dönemde Mevlevî postunda Midhat Bahârî Beytur Efendi’nin olduğu bilinmektedir. Midhat Efendi yaşadığı dönem itibarıyla İslam âlemine büyük hizmetlerde bulunmuştur. Mevlevî düşüncesinin aracılığıyla halka Hz. Peygamber sevgisini aşılama büyük emekleri olmuştur. Gerek yaşam tarzı ve gerekse eserleriyle de kendisine miras kalan Mevlevilik düşüncesini kendinden sonrakilere aktarmıştır.

Midhat Bahârî’nin Hayatı

XX. yy’da mutasavvıf kişiliğiyle tanınan Midhat Bahârî Beytur 1878 yılında İstanbul’un Eyüp semtindeki Taşlıburun Sâdi dergâhında doğmuştur. Tasavvufi kişiliği yanında edebi yönüyle de bilinen Midhat Bahârî Beytur’un asıl adı Ahmet Midhat’tır. Şiirlerinde Bahârî mahlası kullandığı için Midhat Bahârî olarak şöhret bulmuştur. *Soyadı* kanunundan sonra ise Beytur ismini de aldığı bilinmektedir.²

¹ Harun Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur’un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 20 vd.

² Emin Işık, “Midhat Bahârî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30/6-7.

Babası, Emiroğlu Râşid Efendizade Askeriye mahkemesinin başkâtibi Mehmed Nûri Efendidir. Ahmed Midhat Bahâri Beytur'un annesi ise tasavvuf ehli olan ve Sâdi dergâhı Şeyhi Süleyman Efendi'nin kızı, Hatice Aliye Hanımdır. Midhat Efendi, babası Mehmed Nuri Efendi'yi küçük yaşlarda kaybettiği için annesiyle beraber dedesi Şeyh Süleyman Efendi'nin evinde kalmışlardır.³

İlk eğitimi burada Sadiye Dergahında, dedesi Süleyman Efendi'den almıştır. Midhat efendi çocukluğunda Sadi dergâhı yakınlarında bulunan Bahâriye Mevlihanesini de tanımış ve tasavvufi kişiliğini bu iki dergâh arasında şekillendirmiştir. Eğitimi ise önce Eyüp Dârü'l-feyz-i Hamîd Mektebi'nde sonra Eyüp Askerî Rüşdiyesi'nde daha sonra ise Bitlis İdadisi'nde, ağabeyi İsmâil Zihni Bey'in yanında tamamlamıştır.⁴

1897-1899 yıllarında İstanbul'a geri dönmüştür. O zamanlarda 18-19 yaşlarında olan Midhat Efendi resmi hayatına önce maliye nezaretinin Muhassebe-i Umumiye kaleminde başlamış, birkaç yıl sonra ise Orman Meâdin ve Ziraat Umum Müdürlüğü Kalemî'nde göreve devam etmiştir. Türkiye Sanayi ve Meâdin Bankası kurulunca, aynı bankanın haberleşme şubesi başkâtipliğine atanmıştır. Bu görevden sonra Sümerbank Alım Satım Şubesi haberleşme bölümü şefliği görevini üstlenmiş bu görevde 1945 yılında emekli olmuştur.⁵

Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilen Midhat Bahâri Efendi, 1959 yıllarında açılan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde birkaç yıl Farsça okutmanlığı yapmıştır. Öğretmenliğe, rahatsızlığından dolayı son vermiş ve Caddebostan'daki evine kapanmıştır. 11 Temmuz 1971 tarihindeki vefatına kadar ilimle meşgul olmuştur. Kabri Sahrayı Cedid mezarlığında bulunmaktadır.⁶

Midhat Bahâri Efendi döneminin mümtaz ilim adamları ve mutasavvıfları olan Kürt Said Efendi, Galip Bey, Mustafa Said Efendi, Hüseyin Fahreddin Efendi ve Avni Efendi gibi büyük şahsiyetlerden çokça istifade etmiş ve böylece tasavvufi düşünce ve İslami ilimlerde derinleşmiştir. Bununla birlikte şark edebiyatına meraklı olan Midhat Efendi küçük yaştan itibaren şiir yazmaya başlamış⁷, güçlü edebi yönü ile de tanınmıştır.

Ahmed Midhad Efendi genç yaştan itibaren Mevlana'nın eserlerini okumuş, ömrünü onun eserlerini okumak ve okutmakla geçirmiştir. Bu vesile

³ Rabia Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 22.

⁴ Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 23-24.

⁵ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 24 vd. Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 24-25.

⁶ Işık, "Midhat Bahâri", 30/6.

⁷ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 27 vd. Ayrıca bk. Işık, "Midhat Bahâri", 30/7.

ile eserlerinde Allah, Peygamber ve Ehl-i Beyt aşkını Mevlana'nın aşk anlayışıyla işlemiştir.

Midhat Bahâri Efendi 1916 da Konya'da Mevlâna Dergâhı'nın da Mevlevî Tarikatının en büyük şeyhi Mehmed Veled İzbudak Efendi tarafından Kasımpaşa Mevlevihanesi Mesnevihanlığı'na tayin edilmiştir. 1924'de son Konya postnişini Abdulhalim Çelebi'den destar alıp Mevlevî şeyhi rütbesini kazanmıştır. Böylece Mevlevîler arasında "geleneksel dönem" ile tekke ve dergâhların kapatılıp müzeye çevrilmesinden sonra "canlandırma" dönemi olarak adlandırılan Mevlevî kültürünün temsilcilerinden sayılmıştır.⁸

Mevlevîlerin son Şeyhi olarak tanınan ve hürmet gören Midhat Efendi şiirinde kendisinden şu şekilde bahs etmektedir.

Doğduğum mevsim-i Bahâridir

Kalemimden o feyiz câridir

Mevlev-i hane-i Bahâri de

Mürşidim hem Cenab-ı Fahri'dir

Neşve-i cam-ı aşk-ı Mevlânâ

Gönlüme her deminde sârîdir.⁹

Midhat Bahâri'nin Bazı Eserleri

Midhat Efendi ömrü boyunca sünnete bağlı yaşamaya çalışmıştır. Nitekim bunu gerek hayatına gerekse yazdığı eserlere baktığımızda görebiliriz. Yapmış olduğu çalışmalarla büyük hizmetleri bulunan Bahâri'nin eserlerinin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.¹⁰

Basılmış Eserleri

Ravza (İstanbul, 1314)

Mihrab-ı Aşk (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964)

Gûsvâr (İstanbul, 1328)

Sünbülîstân Şerhi (Dersaadet, 1328)

Rûh-i Kur'ân'dan Bir Sahîfe-i Nûr (İstanbul: Marifet Matbaası, 1926)

Destegül (İstanbul: Hilal Matbaası, 1927)

Mesnevî Gözüyle Mevlâna, Şiirleri, Aşk ve Felsefesi (İstanbul: Kırkambar Kitaplığı, 2001).

Basılmamış Eserleri

⁸ Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 26.

⁹ Midhat Bahâri Beytur, *Mihrab-ı Aşk*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964), 16

¹⁰ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 57-78. Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 37-46.

Mevlâna'nın Rubâîler Divanı
 Gazzâlî'nin Kitâbu'l-İlm'i
 Şiir ve Musiki Bakımından Mevlevîler ve Bazı Hususiyetleri
 İlim ve Edebiyatımıza Hizmet Eden Bazı Mevlevî Simalar
 Geçmiş Büyüklerimizi Kısaca Analım
 Hoca Said Efendi Kimdir?
 Çocukluk Hatıralarım

2.3. Tercüme Eserleri

Münâcât-ı Mevlânâ (İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası, 1963)
 Le'âli-yi Ma'nî (İstanbul, 1328)
 Tercüme-i Risâle-i Sipehsâlâr (Selanik Matbaası, Dersaadet, 1331)
 Gülşen-i Tevhid (İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası, 1967)
 Divân-ı Kebîr'den Seçmeler I, II, III (İstanbul: MEB Yayınları, 1995)

Midhat Bahâri Efendi bu eserlerin yanında bazı makaleler de kaleme almıştır.¹¹

2.4. Yayımlanmış Makaleleri

"Mevlâna Kimdir? Mevlananın bir Şiiri", *Konya Halkevi Kültür Dergisi-Mevlâna Özel Sayısı* (1943), 21 – 25
 "Mevlâna Efendimiz", *Mevlâna Yıllığı Turizm Derneği*, (Konya, 1963), 7-12
 "Mevlâna Aşk ve Şefkat Timsalidir", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (Konya, 1964), 22-29
 "Mevlevi Tarihine Kaynak Yazanların Yüce Önderi Sultan Veled", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (Konya, 1964), 28-32
 "Nahl'ı Tecelli", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (1967), 11-13

Ruh'û Kur'andan Bir Sahife-i Nûr Eseri

Birçok eserinde örneği olduğu gibi "*Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*" isimli eserinde de Midhat Efendi Peygamber aşkını, tasavvufî ruh ve ahlakî inceliklerle işlemiştir. Eser Osmanlı alfabesinde yazılmıştır.

¹¹ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 78-82.

Eser üç bölümden oluşmakta olup, ilk bölümünde (1-40) Kur'an'ın bazı sürelerinden ictibas ettiği ayetlerle Hz. Muhammed'in mübarek nübüvvet vasfını ve ona karşı beslediği aşkı anlatmaya çalışmaktadır. İkinci bölüm (41-270) eserin ağırlıklı kısmı olup, bu kısımda Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki olaylara dair rivayetler genişçe anlatılmış ve ayetlerle desteklenmiştir. Eserin son üçüncü ve kısmında (271-298) müellif müslümanlıkla ilgili bir yazı bulunmaktadır ayrıca eserin içeriğindeki kelime hatalarıyla ilgili doğru-yanlış cedveli yer almaktadır.¹²

Bu makalede ele aldığımız çalışma, eserin ilk bölümüyle sınırlıdır. Eserin mezkûr bölümü İstanbul Ma'rifet Matbaası tarafından 1926 yılında müstakil bir risale halinde Osmanlı alfabesinde basılmıştır. Hâlihazırda (Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi)'nde bulunmaktadır.¹³

Allah Rasulü Muhammed (s.a.v) ve onun nübüvvet nurunu idrak etmede tasavvufi bakış açısından güzel bir örneği olan bu eserin okuyucularıyla buluşturulması adına, orijinalliğinin bozulmadan günümüz Türkçe alfabesine uyarlamaya gayret edilmiştir. Bunun yanında söz konusu eserin satır arasında geçen bazı üstü kapalı veya günümüz Türkçesinde anlaşılması zor bazı Arap-Fars vb. kökenli kelimeler sözlükten yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. İlâveten ilgili bölümde verilen ayet meallerine Kur'an'ın orijinal arapça metinleri eklenmiştir.

Eserin Ele Alınan Birinci Bölümün İçeriği ve Değerlendirmesi

Eser, Hz. Muhammed'in üstün ahlakını ele alan ve onun Kur'an-ı Kerim'de geçen faziletini ve önemini anlatan bir çalışmadır. Çalışma, kısa bir takdimden sonra Fatîha süresiyle başlamaktadır. Eserde Fatîha süresinin tam metnine yer verilirken Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, En'am, Â'raf, Enfal, Tevbe, Şûra, Fetih, Necm ve Kalem sürelerinden sadece ilgili ayetlerin tercümesi verilmiş daha sonra da manası açıklanmaya çalışılmıştır.

Midhat Efendi eseri takdim ederken; “*Qur'an, ona mütenâhî güneşler, aylar yaratan fezâ-yı lâhûtta kalbime doğan bu; ancak bir yıldızdır. Lafz ve beyân gölgeleri altından, beşeriyetimin âcz bulutları arasından size o ma nevî yıldızın şî'â'nı göstermeğe çalıştım*”¹⁴ diyerek kaleme aldığı bu eserin ilham yolu ile oluştuğunu ifade etmiştir. Eserde edebi bir üslup kullanılmakta ve üslup eserin başından sonuna bütünüyle muhafaza edilmektedir. Aynı ibareden anlaşılacağı üzere Midhat Bahârî Efendi önce Kur'an'ın mucizliğini ifade ettikten sonra o

Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 37-39 ¹²

¹³ Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi (TTK), Aranan: “Ruh'û Kur'andan Bir Sahife-i Nûr” (Erişim: 3 Aralık 2020).

¹⁴ Ahmed Midhat Bahârî Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, (İstanbul: Ma'rifet Matbaası, 1926), 3.

manevi yıldızın yani Hz. Muhammed Mustafa'nın Allah katındaki şan ve şerefini ayeti kerimeler ışığında işâri tefsir yöntemiyle yorumlamaya çalışmıştır. Nitekim A'raf süresinde: *"O kimseler ki Nebi-i Ümmî olân Rasûlullah'a ittibâ' ederler. Öyle bir Ümmî ki onun na'at ve evşâfını; nezdlerindeki Tevrât ve İncilde bülûrlar, orâda yâzılmışdır"* ayetini ele alırken Ümmî kavramının farklı manalarını aktardıktan sonra, kavramın manalarından biri olan *asıl* manasının üzerinde durmaktadır. Buna binaen Hz. Muhammed'in *asl'a* mensup olduğu yani zat-i İlahiye'ye ait olduğu ve bunun nübüvveti ihtişamına bir delil olarak yorumlanır. Bunun beraberinde Ümmî kavramı Ümmü'l-Kitap, Ümmü'l-Kavm gibi kavramlardan yola çıkılarak kavm'in reisi, bir şeyin merkezi gibi manalara işaret edilir. Ayrıca kavramın klasik tefsirlerde yorumlandığı şekline de değinilmiştir. Yani Ümmî kavramının, okuma-yazma bilmeyenler için kullanımından yola çıkılarak Allah Teala'nın Nebisi'ni Ümmî olarak lakaplandırması, ayetin okunduğu manasıyla kabul edildiği takdirde, böyle nitelendirmenin ardında İlahi hikmetin olduğu aktarılır.¹⁵

Konu edebi bir dille yorumlanırken onun şan ve şerefini idrak edenler övülüp müjdelenmiş, o kâinat güneşinden haberdar olmayanlar ve nurundan nasibini alamayanlar ise ölü bedenlere benzetilerek kınanmıştır.¹⁶

Beşeriyet gözü ile manevi göz ayrımını ifade etmeye çalışan Ahmed Midhat Efendi görme duyusunu manevi gözle ilişkilendirmiş, bakmanın beşeriyet gözü ile görmenin de manevi göz ile bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Bu minvalde ileri sürülen ilmi çalışmalara da dikkat çeken Ahmed Mithad Efendi, Hz. peygamberi manevi gözle görmek istemeyen kişileri Kur'an diliyle zemmetmiştir.¹⁷

Eserde, bütün Peygamberler'in Hz. Muhammed'in geleceğini kendi kavimlerine aktardığı ifade edilmiştir. Midhat Efendiye göre bu, son peygamberin gelişine hazırlık ve onun getirdiği hakka (mesaja) bir yardım olarak yorumlanmaktadır. Onun gelişi ise bütün alemlere müjde ve Hak'tan gelen rahmet olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte Allah'a imanın peygambere tabi olmaktan geçtiği ve ona itaat'in Allah'a itaat olduğu, ayetler ışığında yorumlanmaktadır.¹⁸

Bunun beraberinde eserin farklı yerlerinde Türk ve Fars edebiyatından Zin-nûni Mısıri,¹⁹ Sultan Veled,²⁰ Mevlâna,²¹ Hakani²² ve Şeyh Galib

¹⁵ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 19-20.

¹⁶ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 10, 11, 13, 15, 18.

¹⁷ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 24.

¹⁸ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 13.

¹⁹ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 8.

²⁰ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 9.

²¹ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 12, 17, 18, 20-21, 23, 30,

²² Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 22-23.

Dede²³ gibi mutasavvuf büyüklerinin eserlerinden Peygamber aşkı ustalıkla işlenmiştir. Bu eserlerden istifadeyle dini bilgi edebi bir yoğunlukla ifade edilmiş ve böylece zengin bir içerikle okuyucuya sunulmuştur. Nitekim Hz. Peygamber anlatılırken tasavvuf büyüklerinden Sultan Veled'in Me'arif'inden:

Ez Âhmed tâ âhad beşî nîst
Âhmed âhad est ve mîm ber dâr

Yani: "Âhmed'den âhada vâрмаk için çok bir mesâfe yokdur. Âhmed âhaddır, mîmî kâldır" yani mîm meşâbesinde olan beşeriyet-i Muhammediyeyi kâldır, âhad tecellî eder,²⁴ diyerek aslında bu ibareden kâinatın önderi Hz. Peygamberin beşeriyet vasfından yola çıkılarak, onun hakkıyla tanınıp, ona uyulduğu takdirde Allah'ı Teala'nın yani Âhad olanın rızasını kazanma konusu edebi inceliklerle işlenmektedir.

Bununla birlikte Hz. Muhammed'in Allah sevgisi ve bu sevgiyi insanlığa tattırmaya çalışmasından bahsedilir. Bunlar anlatılırken onun insanlardan çektiği zorluklar ve kınamalarına değinilir.²⁵ Söz konusu eserin bu bölümü "Benden Olmak Ne Devlet'tir" şiiriyle ve en sonunda kısa bir tazarru²⁶ ile sonlandırılmıştır.

Son olarak, Midhat Bahâri Efendi *Mihrab-ı Aşk* eserinde *Rûh-i Kur'an'dan Bir Sahîfe-i Nûr* eseri için "*Rûh-i Kur'an'dan Bir Sahîfe-i Nûr Adlı Eserim için*"²⁷ adlı şiirinde şunları dile getirir:

Kim severse şi'rimi âşârımı
Feyz-yâb-ı aşık-ı Peygamber olur
Kim okursa bir şahîfe-i nûrumu
Rûh-ı Kur'an'dan bir aydınlık bulur

Midhat Bahâri Efendi bu eserinde bir peygamber aşığı olarak Hz. Peygamberi anlatmayı, onun aşkını gönüllere nakş etmeyi amaçlamaktadır. Bunu da Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetleri işari üslûple yorumladığından ve mutasavvıfların sözlerinden misaller vererek yapmıştır. Buna binaen eseri iyi anlayabilmek için tasavvuf kültüründen de haberdar olmak gerekmektedir.

Midhat Efendi eserinde, Hz. Peygamber Muhammed'in insanlığa hem örnek hem de rehber olmasını Allah'ın kendisine olan hitabıyla ele almıştır. Yazar eserini kaleme alırken öncelikle ayeti ayetle açıklama metodu

²³ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 33.

²⁴ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 9.

²⁵ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 24, 32.

²⁶ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 39-40.

²⁷ Beytur, *Mihrab-ı Aşk*, 63.

kullanmış. Kendi yorumlarını tasavvufi kaynaklardan istifadeyle zenginleştirerek okuyucuya aktarmıştır.

Sonuç

Eseri genel olarak ele aldığımızda eserin mezkûr kısmı aytelerinin yorumlanması bağlamında işârî tefsir niteliği taşımaktadır. Bunun yanında müellif dini bilgileri, tasavvufi ve edebi uslubla bir potada eriterek eserini ortaya koymuştur. Müellifin İslami ilimler alanındaki bilgisi yanında dil-edebiyat ve Tasavvuf alanına da geniş ölçüde vakıf olduğu, eserdeki üslup ve terminolojiden anlaşılmaktadır. Eserde Hz. Peygamber Muhammed'in âlemlere rahmet oluşu ve onun insanlığın en ekmeli ve ona ittiba etmenin kurtuluş vesilesi olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda aslında İlâhî rızanın kazanılmasında bütün yolların, ona tabi olmaktan geçtiğine dikkat çekilmektedir. Eser, İlâhî kitap ışığında ele alınmış olup, baştan sona bir bütünlük içerisinde okuyucusuna sunulmuştur. Bütün bunların yanında bu eser, tasavvuf büyüklerinin Hatemü'l-Enbiya'yi anlatan şiir ve manzumeleri aktarması bakımından ikincil bir kaynak niteliğini de haizdir. Eser, Hz. Muhammed'in zatının ve onun Allah katındaki şân ve şerefine ilmi ve edebi bir uslubla tanıtılması açısından kıymetli bir örnek olmuştur.

RŪĤ-U ĶUR'AN'DAN BİR ŖĖĤİFE-İ NŪR

Size RŪĤ-u Ķur'an'dan bir ŖĖĤİFE-i nŪr taĖdîm ediyorum...

Ķur'an, o nāmŭtenāĤî²⁸ güneşler, aylar yārātan fezā-yı lāhŭtdan ħal-bime doğān bu; Ancağ bir yıldızdır. Fağat Ĥazret-i MuĤammed'in feyz, aşĖ yıldızıdır.

LafĖ ve beyān gölgeleri altından, beşeriyetimin 'acz bŭlŭtları arāsından size o ma'nevî yıldızın ŖĖ'asını göstermeğe ĖalıŖdım...

Yā Rabbî; Ķur'an'daki o İlāĤî saltanat, o melekŭtî debdebe-i iĤtiŖām-ı AĤmedî nedir. Her ŖĖĤİfesinden mevkeb-i²⁹ Nŭbŭvvetin Ŗādā-yı tecellî işîdiliyor. RŪĤ mest ve āli tekrîmiñdir...

İnsān içŭn 'Ėlemde söz Ėadar pārlāĖ, yüksek bir mu'cize-i kemāl olamāz. MuĤallid bir söz, ebedî bir mu'cizedir.

Ķur'an, nām-ı AĤmedîye nŭrdan bir ābide, ebed Ėarın İlāĤî bir mu'cizedir. MuŖavvirî³⁰ ĤaĖ, muŖavverî³¹ ĤaĖ olān bir taŖvir-i MuĤammedîdir.

²⁸ Nihayetsiz, sonsuz. Bk. Mustafa Nihat Özön, "Namŭtenahî" *Osmanlıca Türkçe Sözlük* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993), 512.

²⁹ Alay, bk. Özön, "Mevkeb-i", 415.

³⁰ Suret veren, tasvir eden, ressam, bk. Özön, "Musavvir", 446-447.

³¹ Resimli, Zihide tasarlanmış, düşünŭlmüş, bk. Özön, "Musavver", 446.

Allah, Kuran'ında zât-ı mu'allâsını³², Nebî Aşkdesini,³³ kitâb-ı menzilinî ayırmıyor. Bir kül, bir gül gibi gösteriyor.

Gül deyince; tüveyçî³⁴, ke'sî³⁵, be'zrî³⁶ berâberdir...

Bir gül ki be'zrinde ke's ile tüveyçî, ke'sinde tüveyç ile be'zrî, tüveycinde da'hi ke's ile be'zrî mündemcidir. Her birî ayrı gibi görünür bir kül, bir güldür.

Bir gül, bir çiçek, bir meyve, âfâk ve enfes; âyîne-i tev'hîd-i Hâk'dır, birer âyât-ı kemâl-ı Muhammedîdir.

Her şeyde hâmd-i Muhammedîyi; feyz-i bekâ, feyz-i tecellî müjdesiyle tesbîh ve terennüm³⁷ eden bir lisân-ı beyân vârdır.

Kuran'dan bir şâhi'fe-i nûr açdım ve bir hâkiqat söyledim. İsteyen imân etsin, isteyen inkâr.

"وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ" bir belde-i tayyibeniñ pāk, feyizdâr toprâkları; Rabb-i müte'âl Hâzretleriniñ izniyle renk renk, latîf, nâfi nebâtlar çıkarır. Bir belde-i habîşeniñ çorâk toprâklarından ne çıkar: Ancaç kıtlık ve fâidesizlik...

"وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبَثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا" Hâzret-i Muhammed; Bütün âlemlere Raḥmetdir. Żevk ve sürürüñ, neşât ve turabıñ menba'ı³⁸ Odur. Mü'minlerine de münkirlerine de naşibe-i ḥayât, żevk ve neşât Ondandır. O bir tecelli-i Raḥmândır, bilenlere Raḥim, bilmeyenlere Ğufrân...

Bu bir ihsân-ı Rabb-i kerîmdir. Tahdîs-i³⁹ ni'met içün bu İlâhî, Kuran-ı na'at-ı Muhammedîyi tab' ve şu gülbânıñ şükranımla neşr ediyorum.

Ey Nebi-i Aşkdes ve Ecmel, Ey Rasûl-u Mükerrrem; Nûr-u Mübîn Kuran'ıñ lâhûtzâr ma'bed-i aşkıñda böyle perşâ'sa'a lem'an⁴⁰ etdikçe melekûtî 'utbe-i seniye-i risâletiñe, ḥuzûr-u 'arş pāye-i Nübüvvetiñe; Her dem nāmü-tenāhi şâlât, nāmütenāhi selām ve tekrimât...

Fâtîhatu'l kitâb

Sûre-i Fâtîhatu'l Kitâb

³² Yüksek, Yüce, Rütbe, bk. Özön, "Mu'alla", 427.

³³ En kutsal, Kutsallığa en yakın, bk. Özön, "Akdes", 24.

³⁴ Küçük taç, bk. Özön, "Tüveyç", 683.

³⁵ Kadeh, bardak, çanak, bk. Özön, "Ke's", 337.

³⁶ Tohum, bk. Özön, "Bezr", 76.

³⁷ Güzel ve yavaş sesle şarkı söylemek, bk. Özön, "Terennüm", 666.

³⁸ Kaynak, bk. Özön, "Menba'ı", 401.

³⁹ Söyleme, Birinden haber alıp söyleme, bk. Özön, "Tahdis", 631.

⁴⁰ Parlama, Parıldama, bk. Özön, "Lem'an", 359.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (1) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3) مَا لِكَ يَوْمَ
الدِّينِ (4) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)

Tercüme-i Münîfesi

Bismillâhırrahmânırrahîm

*Rahmân ve Rahîm olân Allahın ism-i şerîfiyle bâşlarım... okurum. Her
hamd ve şenâ Âlemlerin Rabbi olân Allah azîmu's-Şâna hâs ve râci'dir.*

Allah Rahmân ve Rahîmdir. Dîn gününün Mâlikidir, şâhibidir.

*Allahım... Ancağ ancağ sañâ ibâdet ederiz. Ve inâyet ancağ senden, senden
isteriz.*

*Bizi doğru yola, kendilerine inâm etdiğin kimselerin yoluna hidâyet et, gö-
tür. Üzerlerine gâdab teveccüh etmiş ve delâletde kâlmış olânların yoluna değil... Yâ
Rabbî; münâcâtımızı kabûl et.*

Feyz-i Me'ânîsi

İnde'l muhaqqıqın Qur'an 'azîmu's-Şân; Nebî muhterem Efendimiziñ
ma'hv⁴¹ ve şâhv⁴² hâletinde žuhûr etmiştir. Ba'zı âyât-ı Qur'aniye hâlet-i
şâhvda ve ba'zı âyât-ı celîlede hâlet-i ma'hvda; risâletpenâh Efendimiziñ İlâhî
incîler şâcân fem-i aqdesinden işildirmiştir.

Fakat o şâhv; öyle bir şâhv'dır ki (ma'hv içinde şâhv) ve bu ma'hv; öyle
bir ma'hv'dır ki (şâhv içinde ma'hv)dır.

İşte "Seb'u'l-Me'sânî" nâmı verilen sûre-i celîle-i Fâtîha; o hâlet-i
şâhvda-yanî ma'hv içinde şâhvda – žuhûr eden âyât-ı Qur'aniyedendir.

Bu sûre-i şerîfede nefis-i nefîs-i nübüvvet-penâhî o mu'ażżam maqâm-
ı nübüvvetden mertebe-i İslâmiye tenezzül bûyûruyor. Ehl-i İslâm ile birlikde
Allah 'Azîmu's-Şâna hamd ediyor, 'arz-ı 'ubûdiyet ediyor, niyâzkâr-ı inâyet
oluyor, mazhâr-ı en'âm-ı İlâhî olân kimselerin doğru yoluna hidâyet istiyor,
irşâd istiyor. Üzerlerine gâdab teveccüh edenlerin ve delâletde kâlânların yo-
luna şâpdırtma; diye Rabb-i kerîmine yâlvârıyor, münâcât ediyor.

⁴¹ Yok olma, Batma, bk. Özön, "Mahv", 374.

⁴² Ayıklık, bk. Özön, "Sahv", 572.

Bu Rabbānî bir ta'lim-i Nübüvvet olmaqla berāber, bir çok esrār-ı ḥaḳāyıkı da şāmildir:

(وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا)

Āyet-i kerîmesinde mezkûr olduğu üzere Allah ‘Aẓîmu’s-Şān her şey’e muḥîtdir. Bunun için Zî’n-Nûn-ı Mısırî⁴³ Ḥâzretleri diyor ki:

(eṭ-Ṭuruḳu ila Allahi bi-’adedi enfāsi’l ḥalā’îki)

“Allaha çıkān yollar, maḥlûḳātın nefisleri miḳdārıncadır” evet öyledir. Faḳat maḳsûd-u ḥaḳıḳî: Maẓhar-ı en’ām ve nā’il-i tecelliyât-ı cemāl olān nāzenînān Ālihiyeniñ yoludur.

Sûre-i şerîfedeki (dîn günü) ta’bîrinden maḳsûd-u ḥaḳ olān ma’nî, ancak nebî-i ekmel Efendimizce ma’lûmdur. Şû kadar ki muḥaḳḳıklar bûñā (tecellî-i ḥās zamānı) demişlerdir.

Bu sûre-i celîlede şān-ı mu’allā-yı Aḥmediye ta’ẓîm, ḥāsān-ı alihîye tekrîm vār. Ḥatta bütün İslāma, vasi’at rahmet nûrları ışıldāmaḳdadır. Zîrā Ḥaḳ; beşeriyet-i Nübüvvet ve Nebî zî-Şān Efendimizde mertebe-i İslāmiyete tenezzül ile nāzenînān-ı ḥarîm cemālî tekrîm büyürüyorlar...

Bûrāda bir sırr-ı tevḥîd vār:

(Aḥmed) şîğā-ı tafḍıldir. Eñ çok ḥamd eden demektir.

Sûre-i celîleye (Aḥmed) ism-i nebevîsiniñ müştak olduğu (ḥamd) kelimesiyle başlanmas; gizlî hazine olān hüviyet-i İlāhiyeniñ mebd’i tecelliyâtı olduklarına işaretdir. Vücûd-u Nebevîniñ hem ma’sdar ve hem menba’-ı Kur’an ve kitābullah bulunduğu:

الم (1) ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ

Āyet-i celîlesindeki işâret tebliğ ile müberrihindir.

Sultān Veled⁴⁴ Ḥâzretleriñiñ Ma’ârifinde şu beytî okudukları mezkûr dur:

Ez Aḥmed tā aḥad beşî nîst

Aḥmed aḥad est ve mîm ber dār

Tercümesi

⁴³ Zin-nuni Mısırî için bk. Veyis Değirmençay, “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/521-522.

⁴⁴ Sultan Veled hakkında bk. Veyis Değirmençay “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/ 521-522.

“Ahmed’den ahada vârmak için çok bir mesâfe yokdur. Ahmed ahaddır, mîmî kâldır” ya’ni mîm meşâbesinde olân beşeriyet-i Muhammediyeyi kâldır, ahad tecellî eder.

Sûre-i Bakara’dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (137)

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ (138)

(137) ve (138)’inci ayet-i celîlelerin tercüme-i münîfesi

Bismillâh irrahmân irrahîm

Eğer onlar... Sizin îmân etdiğiniz mişillü îmân ederlerse maẓhâr-ı hidâyet oldukları muhakkaktır. Ve eğer sizden yüz çevirirlerse muhâlefet ve düşmânlıkda şâbitdirler. Fakat onların âdâvetinden endişe-nâk olmâ! Ey Nebi zî-Şânım; sañâ Allah kâfidir. Karîben onların şerrini senden def’eder. Allahu Te’âla işidici ve bilicidir.

Allah boyası; Allah boyasından dahâ güzel kîm vâre... Biz oñâ âbidleriz.

Feyz-i me’ânîşi

Şibgatullah... Âyet-i kerimesi; Rumûzât-ı Kur’aniyeden ve müşkilât-ı âyât-ı İlâhiyeden. Zât-ı ulûhiyetiñ; Nübüvvet-penâh Efendimize bir iltifâtı, bir teveccüh-ü ‘aẓîm ve tekrîmidir.

Büyürüyor ki:

“Ey Allah boyası! Ey maẓhar-ı tecellî-i tām! Sen ki, hâkîkat-ı Muhammediyeyi; Zât-ı Maḥmûdu’s-Şifâtımdır. Senden güzel kîm vâre. Biz, bütün esmâ’ ve şifâtımız; zât-ı maḥbûbiyetim olân o hâkîkate âbidleriz”.

‘Aşk-ı zâtî ile esmâ’ ve şifât-ı İlâhiyenin žuhûr ve tecelliyâtı; Zâta ‘ibâdetdir. Ya’ni Hâkîkîñ zâtına muḥabbet; Görünmeyi, tânılmayı ıktizâ etdi. Bu görünmek ve tânılmağ için hâsıl olân şe’vinât-ı zât ve esmâ ve şifât, kendi zât-ı İlâhiyesine ‘ibâdetdir. Esmâ-ı İlâhiyenin biribirine zıt olması kemâl-i cemâldendir. Nûr; žulmet. Žulmet, nûru gösterir. Bunun her ikisi Hâkîkı gösterir. Beynelerindeki zıddiyet; görünüşdedir, hâkîkatde değildir.

Muḥabbet-i zâtiye; tânıma ve tânılmayı, bû da žuhûru ıktizâ⁴⁵ etdi. Öyle ise žuhûr; ‘ibâdetdir. Onun için Müfessirîn-i Kirâm:

⁴⁵ Uyma, Örnek tutma, bk. Özön, “İktiza”, 270.

“ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ”

Âyet-i kerîmesini: “ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ” diye tefsir etdiler. “Biz, Cin ve İnsanları ancak tânımları için yârâtdık.” demekdir, dîdiler.

Sûre-i Âli ‘İmrân’dan

بسم الله الرحمن الرحيم

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّايُنَّ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ (79) وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (80) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَفَرَأَيْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (81) فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (82) أَفَعَيَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ (83)

(79) (80) (81) (82) (83)’üncü âyet-i celîlelerin

Tercüme-i Münîfesi

Bismillâhırrahmânirrahîm

Bir beşere, Allah kitâb ve hüküm ve nübüvvet versun da soñra o beşer nâsa Allahdan gayri – bañâ kûl oluñuz desun, ne mümkün. Ancağ der ki: Rabbânî olunuz! Kitâbullahu öğretmekle ve kendîñiz de ders edînmekle.

Kitâb ve hüküm ve nübüvvet şâhibi olân yine o beşer, Melâ’ikeyi ve Enbiyâyı Rabler ittihâz edîñiz, diye emretmez.

Siz Müslümân olduğtan soñra size hiç küfürle emr eder mi...

Vaktâ ki⁴⁶ Allah, Enbiyâdan şöyle ‘ahd ve mişâk aldı:

“Size verdiğim kitâb ve hikmetden soñra siziñle birlikde olân haqîkatî taşdığ eder bir Rasûl size gelince, mutlakâ oñâ imân edeceksîñiz ve mutlakâ oñâ haqîkatî izhârda yârdım eyleyeceksîñiz.”

Allahu Te’âla Enbiyâya: “Böylece ikrâr etdîñiz mi ve bunuñ üzerîne ahdîmî kabûl eyledîñiz mi.” diye sordu.

Onlar da: “Evet, ikrâr eyledik.” dediler.

Allah: “Öyle ise siz, bu ahd ve mişâka şâhid oluñ. Ben de siziñle berâber şâhidlerdenim” dedi.

Kîm ki bu ikrârdan soñra ‘ahdinden dönerse, onlar fâsıkdırlar...

⁴⁶ O vakit ki, bk. Özön, “Vakta”, 697.

‘Acabâ Allah dîninden başka bir dîn mi isterler. Hâlbûki Oñâ, göklerde ve yerlerde ne vârsa hepsi tav’an⁴⁷ ve kerhan (ister-istemez) islâm ve inkiyâdadır⁴⁸ ve hepsi Oñâ rücû ederler...

Feyz-i Me‘ânîşî

Bu âyet-i kerîme, Yahûdîlerden ve Nasârâdan Ebû Râfi‘u’l-Karżî ve Seyyid Nâm Bihûrânî tarafından Hâzret-i nübüvvet-penâh Efendimize:

“*Sañâ ibâdet edelim mi, istermişin.*” Yolunda tarîzen îrâd olunân su‘âl üzerine nâzil olmuştur.

“*ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ*”

“*Şümme yekûle li’n-nâsi kûnû ibâden lî-min dûni-İllâh*” -ıyî müte‘âkip “*ve lakin kûnû Rabbânînin*” âyeti ne güzel bir nekine-i İlâhiyedir.

Bir beşer; Allah tarafından kitâb-ı hâkîkate, ilim ve nübüvveti mażhar olduğdan soñra insânlara, Allahdan Ėayrı bañâ kûl oluñuz, demez. AncaĖ der ki bañâ Ėarşı Rabbânî oluñuz.

Evet; halkı tevĖîde da‘vet eden birini, nasıl olûr da tefriķi, ikiliği emir eder. Belki der ki:

“*Ey! biri iki gören şâşılar; siz benim beşeriyetime bâķûb Ėâlmâyıñız. Benim mażhar olduğum hâkîkate, bendeki Rabbânî tecelliyâta âĖâh olarak; ben ki kitâbullahım, kitâbullahdaki hâķâyıķı, esrâr-ı me‘nîyi bilmeyenlere öğretmekle ve kendiñiz de ders edinmekle Rabbânî oluñuz.*”

Meşnevi-i şerîfde Hâzreti Mevlânâ⁴⁹ bûyûrur:

Çün Hüdâ ender neyâyed der ‘ayân

Nâib-i Hâķ-end in PeyĖamberân

Nî Ėalet goftem ki nâib bā menûb

Kerd u pendâri Ėatâ âyed ne Ėûb

Ma‘nâsı: “*Hüda-yı müte‘âl mādâm ki apaçık görünmüyör, bû Enbiyâ-yı izâm; Hâķıñ nâibidirler.*”

Hâyır, yâñıldım. Nâib olân Nebî ile onu Ėâim-i maķâm eden Hâķı iki şânır-sañ Ėatâ olûr. Güzel değil.”

“*بِمَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ*” maķâm-ı irşâddır. Her mürşid-i münevver, her müteħâssıs-ı ilim; nispet-i Muħammediyesi derecesine göre tâliblere feyz-i

⁴⁷ İsteyerek, Zorlanmadan, bk. Özön, “Tav’an”, 643.

⁴⁸ Bıyun eğme, Kendini teslim etme, bk. Özön, “İnkıyad”, 295.

⁴⁹ Mevlâna hayatı ve eserleri için bk. Reşit Öngören “Mevlâna Celalaeddin Rumi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/441-448.

Ahmediyi telkin ve ifâze eder. “وَمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ” nispet-i Muhammediyede te’âlîdir, maqâm-ı isti’lâ ve istirsâddır. Ma’neviyyûn⁵⁰ teveccüh ve evrâd dersini bürâdan almışlardır.

Bâkıñız; Qur’an-ı mübîn ilme, tedris ve tadrüse nasıl teşvîk ediyor. Bilenleri, bildirenleri nasıl taqdir ile, sitâyîşle⁵¹ yâd ediyor. Diğer bir âyet-i Qur’an: Bilenle bilmeyenler hiç bir olur mu, diyor.

Evet, o âb-ı hayât feyz; cehl üzerine değil, ilim üzerine neb’ân⁵² eder. Nûr-u İslâm; cehl ile değil, ilim ile yükselir, ilim ile pârıldar...

Allahu te’âla ervâh-ı Enbiyâdan Hazret-i Muhammede imân ve yardım etmeleri için ‘ahd ve müşâk aldı. Bû yolda ikrâr etdirerek ervâh-ı Enbiyâya Hazret-i Muhammediñ imânını telkin etdi. Ve oñâ yardım edîñiz, dedi. Ervâh-ı Enbiyâyı; bû telkin-i imâna, bû ikrâra şahid tutduğı gibi şân-ı Ahmediyi iclâlen⁵³ kendî de şahid oldu.

Rızâ-yı İlâhî, Hazret-i Muhammede imândadır. Enbiyâ-yı izâm bile bû imâna, bû ikrâra mecbûr tütölmuşlardır. Nerede kaldı ki başkaları...

Her kîm bû ‘âlem-i şuhûda geldikten sonra bû imân, bû ikrârından dönerse fâsıktır. Böyle fâsık olmakla ‘acabâ bûnlar ne isterler... Allah dînin-den, Allah rızâsından başka bir dîn, başka bir rızâ mı arârlar. Hâlbûki bûnların bû imândan, bû ikrârdan dönüşleri şürettedir. Hâkiqatde, yerde ve gökde ne vârsa hepsi – kîmi tav’an, kîmi kerhan – Allaha islâm ve inkiyâd üzeredir. Fâsık bile islâmdır. Fakat bû islâmı kerhandır, kendî bilmez. Her şey Allahdan zühûr etmiştir, oñâ rücû eder.

Her Peygamber kendî kavmine Hazret-i Muhammediñ geleceğini haber verdi, tebşir etdi. İnsanları O büyük mürşidiñ, o İlâhî üstâdîñ, o Nebi-i aẓamûñ dînine, irşâd-ı telkînâtına, imân ve irfânına, ‘âlî ilimlerine hâzirlâdı. Bû hidmet Hazret-i Muhammede yardımdır. Bûgün bile bû yardımın tecelliyâtı görünüyor. Avrûpâ, Amerikâ müsteşrikleri, mütefekkirleri, mütefenninleri bütün hidmet ediyorlar. Qur’an-ı Kerîmi, Meşnevî-i Şerîfi, Fusûsu’l Hikemî ve sâir nice nice mu’azzam müdevvenât ve muhalledât-ı İslâmiyeyi tercüme ederek, tab’ ederek neşr ediyorlar. Bû kitâblardaki hâkâyıkı tebliğ ediyorlar. Mütefenninleri ihtirâlarıyla, keşfiyâtlariyle her gün Hazret-i Muhammediñ bildirdiğı hâkâyıkı teyid ediyorlar. Hiçbir Peygamberiñ ‘asrına naşib olmâyan ‘asr-ı Muhammediyeniñ pârlâklığını, cihân-şumûl ve lâhûtkâr

⁵⁰ Tanrıya bel bağlamışlar, bk. Özön, “Maneviyyun”, 380.

⁵¹ Övme, bk. Özön, “Sitayiş”, 597.

⁵² Kaynamak, bk. Özön, “Neb’an”, 517.

⁵³ Büyütme, ikram, bk. Özön, “İclal”, 278.

salтанatını gösteriyorlar. Bū yârdım; kâh Nefs-i Mutma'inneden, kâh Nefs-i Emmâreden žuhûr ediyor. Ne be'is vâ, âkâğıkat değışmez. Âkâğıkñ her günde bir ře'n-i tecelliş vârdır. “كَلَّ يَوْمٌ هُوَ فِي شَأْنٍ”

Ey 'aql-ı kül, Ey dâhî-i İlahî! Ey nûr-u âyât! Ey rūh-u kâ'inât! Ey Rasûl-u bi'l-âkâğı! Ey Nebiyullah!

Nâmütenâhî âkâğıkatler şâcân kitâb-ı aqdesiñdeki o İlahî nükteleri; o incelikleri, o žariğ žariğ 'âşıkâne teşbihleri; o âekimâne, maâbübâne tebliğleri âñlâyamâdılar. Âñlâyânları söyletmediler, âñlâtânlarıñ sözünü ters âñlâdılar; üstâd-ı zülâle,⁵⁴ zevğ ve huzûrunu ihlâle kâlkışdılar. Nûr dediler, žulmet gösterdiler. Âkâğıkat dediler, hayâle koşdurdular. Ah řû nâmaâremeler ah...

Miřkât-ı⁵⁵ Muhammediyeñ, o mişbâh-ı âkâğıkat, o nûr; Ka'be'de uyandı, Bathâ'da⁵⁶ göründü, Yeřrib'de pârlıdâdı. Žiyâ; şâniyede üç yüz biñ küsür kilometre mesâfe kat' edermiş, seniñ nûruñ biñ üç yüz bû kadar senedir âlâ yâniyor. Kîmbilîr ne mesâfeler kat' etdi. Bîldiğimiz, bîlmediğimiz ne 'âlemleri ne fezâ-yı nâmütenâhîleri geçdi, nûrlândırdı, aydınlâtdı.

Güneř; ba'zı nažarlara muvaqqaten⁵⁷ görünme de âkâğıkatde ufûl etmez. Kâh řarkda görünür, kâh ğarpde görünür. Arzıñ bir yeri ğice ise bir yeri gündüzdür. O dâ'imâ neř-i nûr, neř-i žiyâ eder...

Sen bir Âkâğı güneřiñ; seniñ nûruñ şarka, ğarbe taşşış olûnmâz. şarkda görünür, ğarpde görünür. Onuñ Âsyâsı Avrûpâsı, Ameriğkâsı, Afriğâ ve Avustrâlyâsı yokdur. O ne şarkıdır ne ğarbidir. O dâ'imu'l Lem'andır. O âteş dökmeden yânâr, âydınlâtır bir nûrdur. Nûr 'ala nûrdur. Allah istediğini nûruna hidâyet eder.

“لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ رَيْثُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ”

Bir gün gelecek kelâmıñdaki ma'nî, âkâğıkat âñlařılacak; bir gün gelecek kemâlâtıñ görmeyen gözlere görünecek. Âh ne olûrdu, 'ömr-ü beşere sır-ı medid⁵⁸ muğarrer olsaydı da o şa'ş'a'-ı tecelliyi bi beşeriyet gözüyle görseydik.

Sûre-i Âli 'İmrân'dan

⁵⁴ Saf, bk. Özön, “Zülale”, 732.

⁵⁵ İçinde kandil yakılmak üzere duvarda yapılan oyuk, hücre, bk. Özön, “Mişkat”, 424.

⁵⁶ Mekke'de dağ arasında bulunan bir derenin adı, bk. Özön, “Batha”, 62.

⁵⁷ Az bir süre için, şimdilik, bk. Özön, “Muvakkat”, 452.

⁵⁸ Uzun, çok uzun süren, bk. Özön, “Medid”, 392.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ
 وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ
 (159)'uncu āyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhırrahmânirrahîm

Allahıñ rahmetindendir ki sen onlara karşı mülâyim olduñ. Eğer sen kâbâ, huysuz, kâtı yürekli olsâydıñ, mutlakâ etrâfıñdan dâğılırlardı.

Peyğamberim; sen onları âfv et. Ve onlara mağfîret iste, mühim işde onlarla müşâvere et. Qarâr verub bir şeyi yâpmağa azm etdiñ mi, Allaha tevekkül eyle. Hâkîkat; Allah mütevekkil olânları sever.

Feyz-i Me'ânîşî

Nebi-i aqdes Efendimize Allah bûyûruyor ki:

“Ey mücessem fezâ’îl; insânlara böyle nâzik, mültefit oluşuñ Allahıñ rahmetindendir. Eđer sen kâbâ sâbâ, kâtı yürekli, fenâ hüylü olsa idiñ; onlar mutlakâ etrâfıñdan dâğılırlardı, nûru bırâkır, zulmetde qalırlardı. Ümmetiñe hazîne-i rahmetimizi âçdıq, seni böyle işte żarîf, latîf kıldıq.

Peyğamberim; Ey Hâbîb-i emlaḥım;⁵⁹ sen onların kuşûrunu ‘afv et, onlara mağfîret iste. Mühim işde tatyîb⁶⁰ hâtırları içün müşâvere et, bir şey’e qarâr verub, yâpmaya ‘azm etdiñ mi, Allaha tevekkül et yâp, hâkîkat; Allah mütevekkil olânları sever.”

Bû āyet-i kerîmede Haq; şân-ı Muḥammedîyi iclâl ve tekrim bûyûruyor. Risâlet-penâh Efendimiz; İnce rûhlu, żarîf, nûkte-perver, ‘arîf, pek melîḥ bir zât-ı bî-naẓır idî.

Allah – “*Sen onların kuşûrunu âfv et, onlara mağfîret iste*” bûyûruyor. Bû ne müsteşnâ bir iltifât-ı Haqdır...

Mağfîret-i İlâhiye; ancaḥ ‘afv-ı Muḥammedîden soñra tecellî eder.

Sûretu’n-Nisâ’dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

⁵⁹ Daha ve pek güzel, bk. Özön, “Emlah”, 158.

⁶⁰ Hoşlandırma, İyi davranma, bk. Özön, “Tatyib”, 612.

(80)'inci âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Rasûle itâ'at eden, hâkikatde Allaha itâ'at etmiştir. Rasûlden yüz çeviren olursa kendilerinedir. Biz seni Peygamberim; onların muhâfâzası için göndermedik ki...

Feyz-i Me'ânîsi

Allaha itâ'at için, Peygambere itâ'at, Allaha îmân için, Peygambere îmân elzemdir. Nebi-i A'zam Efendimizden yüz çeviren, Allahın cemâlinden yüz çevirmiştir. Hâk bûyûyor ki:

Bû irâzdan⁶¹ Peygamberim; sañâ bir zarar gelmez, kendileri mahrûm oluyor. Seni biz böyle olmâmaları için onlara muhâfız, nighbân⁶² göndermedik ki, seniñ gönderilmeñ, mahzâ⁶³ bütün 'âlemlere benim tecelli-i rahmetimdir...

Sûretu'n-Nisâ'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَسُولًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
(165) لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا (166)

(165) (166)'nci âyetlerin feyzi ve tafsîli tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Rahmet-i İlâhiye cennetleriyle müjdeleyen, hağdan uzâklıkla, o azâb-ı hicrânla, korkûtân Peygamberler gönderdik ki... Peygamberlerin vürûdundan ve seniñ tavşif ve ahbârından soñra (artık nâs için bize evsâf-ı Muhammediyeyi bildiren olmâdı; diye) Allaha kârşısı beyân-i ma'zerete ve hüccet-i ikâmesine imkân kılmâsün. Allahu Teâla Azîz ve Hâkîm oldu.

Peygamberim; seniñ evsâf-ı ulviyeñe âid âyetleri bazıları inkâr ediyorlar, öyle mi. Lâkin Allah şehâdet eder ki zât-ı Nübüvvet-penâhıña inzâl etdiği Kur'ânı, o âyât-ı mübînî kendi ilm-i İlâhisiyle inzâl eyledi. Bûñâ Melekler de şehâdet ederler. Allah; şâhid-i kâfîdir.

Sûretu'n-Nisâ'dan

⁶¹ Çekinme, Yüzçevirme, bk. Özön, "İ'raz", 299.

⁶² Gözcü, bekçi, bk. Özön, "Nighban", 526.

⁶³ Sırf, ancak, bk. Özön, "Mahza", 374.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

(170)'inci âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhırrahmânırrahîm

Ey insânlar; size hâk ile birlikde Rabbiñiz taraftından Peyğamber geldi. İmân ediñiz, size hayırlıdır. Eğer imân etmez, kâfir olürsañız oñâ ne zarar. Semâvât ve arzda ne vârsa hepsi Allahıñ mülküdür, mahlûkudur. Allah; âlim ve hâkîm oldu.

Feyz-i Me'ânîsi

‘Ârif-i a’zam Hâzret-i Mevlânâ Meşnevî-i Şerîfinde bûyûrur:

Der beşer rû pûş kerdest âfitâb

Fehm kon vallahu e’lem biş-Şavâb

“Âhâdiyet güneşi beşeriyet niķâbiyle yüzünü örtmüşdür. Bu nükteyi idrâk et. Doğrûyu, şavâbı eñ ziyâde bilen Allahdır.”

Rasûl-u Ekrem Efendimiz tecellî-i Hâkdır. Hâkķıñ beşeriyete tenzilî, beşeriyetde žuhûrudur. Böyle olduğuna imân ederseniz siziñ içün hayırlıdır. Çünki bû imândan soñra Hâkķıñ tecelliyât-ı cemâliyesi açılır, size nûr ve hâyât şâcılır.

Eğer böyle olduğuna imân etmezseniz yine o hâķîkat değışmez. Semâvâtta, yerde ne vârsa hepsi Allahıñdır. Hepsinde bû imân vârdır, faķat âgah⁶⁴ değıllerdir. Onuñ içün inkâr ederler.

Bir kısım insânlarıñ inkâr ededeğini zâten Allah bîlir, onların böyle görünmeleri Allahıñ muķtezâ-ı hikmetidir.

Sûretu’n-Nisâ’dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا (174) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَقُضِيَ لَهُمْ نِزَاةٌ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا (175)
(174), (175)'inci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhırrahmânırrahîm

⁶⁴ Haberli, Uyanık, bk. Özön, “Āgah”, 18.

Ey isnânlr; hâkıfat, size Rabbiñizden burhân geldi, size nûr-u mübîn inzâl etdik. O kımseler ki Allaha imân etdiler ve hâkka şımsıķı yapışdılar. Onları Hâk bû sebeble Raĥmet-i İlâhiyesine ve dahâ nice nice fażl ve keremine dâhil ve nâ il eder ve onları kendine vâsıl olân doğru yola da hidâyet ve irşâd eyler.

Feyz-i Me'ânîşî

Nebi-i A'zam Efendimiz Allahıñ eñ büyük raĥmet-i kemâlî ve eñ kuvvetli ve pârlâķ bir delîlidir. O, Kitâbullahdır, O nûr-u mübîndir. Aĥadiyet güneşî görülemediği içündür ki nûru göründü. Meşnevî-i Şerîfde büyüruluyor:

Āfitâb âmed delîl-i âfitâb

Ger delîlet bâyed ez vey rû menâb

“Güneşin delili, güneşdir. Sañâ güneş için delil lâzım ise güneşden yüzünü çevirme”.

Ĥazret-i Aĥmed, ismi gibi zâtı da mażhar-ı aĥaddır. Onuñ içündür ki âftâb⁶⁵ aĥadiyete delil, âftâb-ı Muĥammedîdir.

Yine Meşnevî-i Şerîfde büyüruluyor:

Şems-i Tebrizi ki nûr-i mutlak est

Āftâbest u zi envâr-i Hâk est

“Şems-i Tebrizi ki zât-ı mutlak nûrudur âfitâbdır, Hâkıñ nûrlarındandır.”

Şems-i tebriziniñ âftâb olması, vâriş-i sırr-ı Muĥammedî olduğundandır.

Netice: Ĥaķkıñ delili yine Hâķdır. Ya'nî Ĥazret-i Muĥammed'deki tecellidir. Her kım Allaha imân eder ve delil-i Hâķ olân O nûr-u mübîn-i İlâhiye şımsıķı yapışırsa Allah onu raĥmet-i İlâhiyesine ve nice nice fażl ve iĥsânına mażhar eder, vişâl-i cemâline eren doğru yola da irşâd eyler.

Sûretu'l En'âm'dan

بسم الله الرحمن الرحيم

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

(33)'üncü âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Peyğamberim; muĥaķķaķ biliriz, müşrikiniñ söyledikleri sözler seni maĥzûn ediyor. Onlar hâkıfatde seni tekzîb etmezler. Ancaķ zâlimler; Allahıñ âyetleriniñ inkâr ederler.

Feyz-i Me'ânîşî

⁶⁵ Güneş, Güzel kimse, Parlak yüz, bk. Özön, “Āftab”, 17.

Ey Hâbîb-i Ecmelim; sen bize olân muhabbetiñ, aşkıñ sebebiyle müş-riklerin âhakımızda söyledikleri sözlerden; biliyoruz muhakkağ müte'eşsir ve maḥzûn oluyorsuñ. Bizim için maḥzûn olmā. Onlar âhakikatde bizim âhakımızdaki tavsîfiñde⁶⁶ seni tekzîb etmezler. Bū hâllerî görünüştedir. Ancağ žalimler; Allahıñ âyetleri olân Enbiyâyı inkâr ederler.

Sûretu'l En'âm'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ كَانَ كِبُرُ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ (35)
الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ تُمْ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ (36)
(35), (36)'nci âyet-i celîlelerin tercüme-i münîfesi

Bismillâhırrahmânırrahîm

Evet, onların yüz çevirmeleri sañā ağır geliyor. Himmetiñ o kadar âlîdir ki beşeriyetiñ muḥtedir olsa onların imāna gelmeleri için yerleri deler bir âyet çıkardıñ, yāḥūd âsimāna nerdibān koyar bir âyet indirirdiñ ve gösterirdiñ.

Peyğamberim; Allah istese onların hepsini nokta-ı hidāyet ve imānda toplardı. Bu âhakikatî bilirsini, bilmezlerden olmā. Ancağ işidenler icābet ederler. ölüleri Allah baş eder, soñra oñā rücū ederler.

Feyz-i Me'ânîşî

Tayinâtndan her biri; 'Esmā-ı İlāhiyeden bir ismiñ veya birçok isimle-riñ maḥzarıdır. Âhakikat-ı İnsāniye; bütün 'Esmā-ı İlāhiyeniñ maḥzarıdır. Ân be-ân bū muḥtelif Esmānıñ hükümleri, insānıñ âhakikatinde žāhir olür. Ancağ her insānıñ kendi derecesine göre a'yān mertebesinde bir ismiñ âhakikî maḥzarıdır. O isim, o insānda hākim; ve insān onuñ maḥkūmudur. Binā'en 'aleyh her insānıñ 'amelî, işi:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ

Büyürüldüğü üzere- Esmā-ı İlāhiyeden maḥzar olduğu ismiñ ve hilkatiniñ muḥtezāsına göredir. İrāde-i İlāhiye ta'alluğ etse idi, herkes hādî, mü'min isminiñ maḥzarı olurdu. Fakat kemāliyle görünmek; muḥtelif ve mü-tezād isimlerin tecellîşini iktizā etdi.

⁶⁶ Niteleme, bk. Özön, "Tavsîf", 643.

Nebi-î Aşkdes Efendimiz ki Hakkıñ bütün âlemlere tecelli-i rahmetidir. Kendi cennet tecelliyâtına, Firdevs visâline cûş u hurûş⁶⁷ aşkıyla, ezvâkıyla⁶⁸ duramaz, demâdem halkı da'vet eder. Bû da'veti dirîler işidir ve işidenler icâbet ederler. Pertü İlâhi ile cânları aydınlanmâyan ve dirilmeyenler ölüdürler. 'ölüler; Allah baş eder, diriltir. Soñra oñâ rücû ederler...

Bû mebhâşda birçok haşâyık-ı İlâhiye vâdır. İrfân-ı Muhammediden bir gül koqlâyân bû ma'nâyı idrâk edebilir.

Câme siyeh kerd küfr, nûr-i Muhammed resîd
Tebl-i beķâ koftend mülk-i muhalled resîd

Dil çu setr-i lâb şod âyet-i haft âsmân
Şerh-i dil-i Ahmedî haft mücelled resîd

Tebl-i kıyâmet zedend sūr-i hâşr mîdemend
Vaķit şod ey mürdegân hâşr-i mücedded resîd

Ez pey nâ-mahremân kufl zedem ber dehân
Hîz bi-kû mutribân eşret-i sermed resîd

“Hâzret-i Mevlânâ “Kâddese Sirruhu”

Tercümesi

Küfür ve inkâr, beşeriyetiñ libâsını kıarırtmışdı. Kâ'inât žulmet içinde idi. Hâzret-i Muhammediñ nûru doğdu, pârıl parıl lem'âna başladı. Ebediyetle şaşa'adâr saltanatı, mülk-i muhallidi göründü. Her taraftan beķa dâvûlunu çaldılar, alkış tûfânı kıopârdılar.

Köñül; câzibe-i aşkıyla o şems-i haķıķatiñ üstürlâbı⁶⁹ gibi oldu. Yedi âsmânıñ⁷⁰ her biri; kalb-i Ahmediniñ birer âyet-i kemâlidir, 'ulviyet evsâfınıñ yedi cild şerhidir. Evet, evet, müjde-i kıadümü için, nâsütüde.⁷¹ Lâhûtda öyle bir gulgula-ı⁷² sürür, öyle bir âvâze-i neşât ve tarb yükseldi ki şânki kıyâmet dâvûlunu çaldılar, hâşr sūrunu üflediler ve nidâ etdiler:

⁶⁷ Aşıp taşma, bk. Özön, “Cuş u huruş”, 105.

⁶⁸ Zevkler, bk. Özön, “Ezvak”, 176.

⁶⁹ Güneş irtifa aleti, bk. Özön, “üstürlab”, 688.

⁷⁰ Gök, bk. Özön, “Asman”, 43.

⁷¹ İnsanlık, İnsan ve insanlığa ait şeyler, bk. Özön, “Nasütü”, 514.

⁷² Gürültü, bk. Özön, “Gulgula”, 209.

Ey 'ölüler; kendiñize geliñ, ĥaşr-i müceddid zamānıdır. Āh neler söyleyecekdin, neler... Maĥrem olmāyānlarıñ şerrinden ötürü ağzımı kilidledim, şüsdüm. Yoksa o nūr, o āftāb-ı 'arş; bütün şa'sa'asıyla pārlıdādı, göründü.

Mutribler;⁷³ kālķıñız, çālıñız, çağırñız, müjde verñiz ki: sermedı⁷⁴ 'ışret zamānıdır.

Sūretu'l A'raf'tan

بسم الله الرحمن الرحيم

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (157) قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (158)

(157), (158)'inci āyet-i celīleleriñ tercüme-i münifesi

Bismillāhirrahmānirrahīm

O kimseler ki Nebi-i Ümmi olān Rasūlullahı ittibā'ederler. Öyle bir Ümmi ki onuñ na'at ve evsāfını; nezdlerindeki Tevrāt ve İncilde bülürler, orāda yāzılmışdır. O Peyğamber; imān ve tevĥid-i ĥaķla emr eder. Küfür ve şirkden nehy eyler. Onlara tayyib olān şeyleri ĥalāl, fenā olānları ĥarām kılar. Üzerlerindeki ağır yükü kıldırır, bendleri, bükāğuları çözer.

O kimseler ki o Rasūl-u bi'l Ĥaķķa imān ederler, tevķir ve ta'zim gösterirler, yārdım ederler, onuñla gönderilen nūra ittibā'ederler. İşte o kimseler; felāĥ bülānlarıdır.

Peyğamberim de ki:

Ey insānlar bilñiz, ben siziñ hepiñize Peyğamberim, Rasūlullahım. O Allahıñ ki bütün semāvāt ve arz; onuñ mülküdür. Tāpācaķ bir mabūd, bir İlāh yoķdur, ancaķ Odur. Dırılten, öldüren Odur.

İmdi imān ediñiz, Allaha ve Rasūlüne. O Rasūlüne ki Nebi-i Ümmidir, Allaha ve Allahıñ kelimātına mümindir. Oñā ittibā'ediñiz ki doğru yola hidāyet ve irşād bülāblesiñiz.

Feyz-i Me'āniş

⁷³ Çalgıcı, sazçalan, bk. Özön, "Mutrib", 451.

⁷⁴ Sonu olmayan, Baki, bk. Özön, "Sermed", 589.

“Ümm” lügaten yâlnız anne ma'nāsına deġildir. (Asıl, 'imād, re'is) ma'nâlarına da gelir. Meşelâ: (Ümmü'l-Kitâb) kitâbın aslı (Ümmü'r-Re'is) dimâġ (Ümmü'l-Ķavm) Ķavmın re'is, ulusu demektir. (Ümm) mutlakâ o şey'e denir ki bir dâ'irenin merkezî olan nokta gibî asıldır ve ma'hal-i rücû'dur ve inzimâmdır. (Ümmi) yâzı yazmak bilmeyen kimseye deniliyorsa da Nebi-i Mu'hterem Efendimizin bû sîfat ile Ķur'an-ı Kerim'de mükerreren telkib⁷⁵ bûyurulmasında başkaca bir hikmet-i İlâhiye vârdır.

(Ümmi) üme mensûb demektir. Üm ki asıl ma'nâsınadır. Asla mensûb, yani Zâta, Zât-ı İlâhiye mensûb bir Nebî demek olur ki iclâl ve ihtîşâm Nübüvvetini gösterir. Bütün Enbiyânın mütekâmil ve müte'âlî bir tecelli-i câmî'asıdır. Nübüvvetleri ezeliyet-numündür. Hilâkat-i Âdemden aġdemdir. Hilâkat-ı Mu'hammediye; tecelliyât-ı HâĶkı'n mebde'idir. O, HâĶdan, her şeyi ondan yârâdılmıştır.

HâĶânî⁷⁶ Hâzretleri Hilâye-i Nebeviye manzûmesinde diyor ki:

İktizâ etti münezzeh Zâtı
Sebeb-i hilâkat mevcûdâtı

Etdi ol demde hemân 'aşĶ-ı žuhûr
Oldu el-ķıssa hüveydâ⁷⁷ bir Nûr

Sevdi ol nûru Hâbîbim; dedi HâĶĶ
Oldu dîdârına 'âşĶ-ı mutlak

Oñâ teshîr⁷⁸ olunûp mülk-i şuhûd
'izz u devletle gelûb buldu vücûd

Doldu âvâze-i Aĥmedle cihân
Eyledi 'aşĶ-ı İlâhi ġulyân

Nažar etdikçe añâ Rabb-i Ķafûr;

⁷⁵ Lakaplandırma, bk. Özön, “Telkib”, 658.

⁷⁶ Hakani için bk. Mustafa Uzun, “Hakani” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/166-168.

⁷⁷ Meydanda, Açık, belli, bk. Özön, “Hüveyda”, 269.

⁷⁸ Zaptetme, ele geçirme, bk. Özön, “Teshir”, 669.

Terledi şerm⁷⁹ u â hayâdan ol Nûr

Dökülüp âlem-i ervâha o ter
Oldu her katresi bir Peyğamber

Yine bir defa'ı âhirde Hüdâ
Bahtı efrât muhabbetle Añâ
Eyledi ğarq-ı ırağ anı hicâb
Gül pür-ü jâleye⁸⁰ döndü O Cenâb

Katresinde anıñ Üstâd-ı Ezel
Etdi bir gevher-i şehvâr-ı⁸¹ evvel
Bir nażar kıldı mehâbetle⁸² Aña
Arayub oldu o gevher-i deryâ

Ebr-i lütfü olacağ deryâ bâr
Mevcler žâhir olup çıktı buhâr
Eyledi soñra anın İzzed-i pāk
Kefini hāk⁸³, buhârın eflāk
Oldular ketm-i⁸⁴ ademden mevcûd
Bu kadar milk ve melek buldu vücûd...

O Nebi-i Aqdes; bütün kâ'inât insâniyetiñ Efendîşidir. İnsânlarıñ üzerindeki ağır yükü kıldırır, esâret bağını, bûkâğılarını çözer, hürriyet verir. Nażarlarında cihân bir tarabgâh-ı tecellî keşîlir, köñülleri bir dâru's-sürûr-u cemâl olür. Hâzret-i Mevlânâ Meşnevîsinde büyüyor ki:

Kışt Mevlâ anki âzâdet koned
Bend-i riķķiyet zi-pâyet ber kened

⁷⁹ Utanma, bk. Musatafa Nihat Özön, "Şerm", 615.

⁸⁰ Çiy Şebnem, Kırağı, bk. Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, (Luggat), "Jale", (Erişim 24 Aralık, 2019).

⁸¹ İri taneli inci, bk. Özön, "Şehvar", 612.

⁸² Celal, Ululuk, bk. Özön, "Mehabet", 394.

⁸³ Toprak, bk. Özön, "Hak", 221.

⁸⁴ Tanrının ruh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman tüm yaratıkların ilki olan cevher-i ahzar'ın çıktığı yer, bk. Özön, "Ketm", 338.

“Mevla, Efendî kîmdir bilîr mîsiñ. Senî âzâd eden, ayâğıñdan esâret bâğıñı çözüb sañâ hürriyet verendir.”

O kîmseler ki o kâinât-i insâniyetiñ Efendîsine, O Rasûl-u bi'l Hâkka îmân ederler, tevķîr ve ta'zîm gösterirler, yârdım ederler ve onuñla gönderilen nûra ittibâ ederler. İşte o kîmseler, ba'de Hâk 'azâbından felâh bulub cemâl-ı Cennetine visâl-ı Firdevsine lâıyık olânlardır.

Sûretu'l A'râf'tan

بسم الله الرحمن الرحيم

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

(198)'inci âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesî

Bismillâhırrahmânırrahîm

Peyğamberim; müşrikleri eger hidâyete da'vet etseñ işitmezler. Görürsün ki onlar sañâ nazâr ederler hâlbûki senî görmezler. uvfı ihtiyâr et, güzellekle, iyilikle emr et, câhillerden yüz çevir.

Feyz-i Me'ânîşî

Duymak bâşka, işitmek yine bâşkadır. Baķmak bâşka, görmek yine bâşkadır. Birçok def'alar insân dūyâr, faķat işitmez, bâķâr faķat görmez.

İşitmek, görmek idrâk iledir, ķalp iledir, rūh ve 'irfân iledir.

Żât-ı mu'allâ-yı Âhmedîyi yâlnız beşeriyet gözüyle değıl, Ķur'an gözüyle, Hâk gözüyle görmeli. Beşeriyet gözü; evsâf-ı beşeriyeyi gösterir. Âhâk gözüdür, Hâk nûrudur ki âhâķânî cemâlî, ma'nevî güzelliğı görür.

Esâsen eñ soñ fennî keşfiyât üzerine de añlâşımışdır ki insânda bû gözden bâşka görmek ķudretiniñ hâ'iz bâşka bir göz vârdır. Bû; Amerikâ'da, Avrûpâ'da ahîren yâpılan birçok tecrübelerle işbât olunmuştur.

İmdi nezd-i İlâhîde Nebi-î Akdes Efendimiz o ķadar nâzlı; o ķadar kıymetlidir ki Hâk, kelâmını fem-i Muħammedîden dîñlemek ister. Onuñ okūyuşu, onuñ âhengi; İlâhî bir cūşes-i 'aşķdır, lâhûtkâr bir muħabbet sesidir.

Nezd-i İlâhîde Nebi-î Ecmel Efendimiz o ķadar güzel, o ķadar maħbûbdur ki Hâķ; kendiniñ cemâl-i Âhmedîde görmek ister. Onuñ görünüşü, onuñ hüsnü kendi güzelliğı, kendi cemâlidir. Tām, lekesiz, prüzsiz, şa'sa'adâr kemâl, bir görünüşdür, bir encilâ-yı⁸⁵ zâtdır.

⁸⁵ Parlak, aşikâr, bk. Özön, "Celi", 94.

Bū güzel sesdeki ḥayāt veren āheng-i ‘aşkı dūymāyanlara, bū güzel yüzdeki rūḥ ḥüsn-ü mutlak olān nūr maḥbūbiyetī görmeyenlere; Allah Peyğamberinden ‘afv dīliyor, zımnēn būyūruyor ki:

Peyğamberim; onlar seniñ kemāliñi, qadriñi, melekūtī ‘ulviyetini neylesünler, cāhildirler bīlmezler, ‘afv et. Sen güzelsiñ, güzelliikle emr et. Cāhillerden yüz çevir, müte’ellim olma.

Sūretu’l Enfāl’den

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

(24)’üncü āyet-i celīleniñ tercüme-i münifesi

Bismillāhirrahmānirrahīm

Ey imān edenler; Allaha icābet ediñ ve Rasūlüne ki size ḥayāt vermek için da’vet eder. Ve bīliñiz Allah; insānla qalbī beyninde ḥā il olūr, siz dīriltiñsiñiz, Allaha çıqarılırsıñız.

Feyz-i Me’ānisi

Doğmak; bir bākıma göre ölmekdir, bir bākıma göre dīrilmekdir. İnsān, insān olarak doğmak için kaç def’a ölmüş ve dīrılmışdir. Bülünduğu devrede ölmüş, diğē devre-i ḥayātda doğmuştur. Yıldızları seyr etmiş, cemādātı gezmiş, nebātāt ‘ālemlerini dolāşmış, ḥayvānāt cihānlarında seyāhat etmişdir. Seyyāḥ-ı beşer, Şehristān-ı⁸⁶ ḥaқиқatde bir cezbē-i ‘aşq ile kendini gāib etmiş, sergerdāna⁸⁷ dönmüş, dolāşmış beşeriyet ‘ālemine gelmiş. Raḥmet-i Ḥaқ žuhūr etmişdir.

Ey insān; kendiñe gel, arādığını gösterelim, denilmiş. Cān; Allahuñ nūr-u zātı olān pertü Muḥammedī ile dīrilir.

Qalbdēn maqsad: İnsānıñ ḥaқиқatı, āyiñe-i tecellidir, menba-ı ḥayāt-ıdır. ‘ālemiñe raḥmet olān Envār-ı Muḥammedī; gāh gāh öyle bir feyzān-ı⁸⁸ tecellī gösterir ki bütün köñüllere ‘aks eder, hepsiniñ ḥaқиқatinde incilā eyler.

⁸⁶ Büyük kent, bk. Özön, “Şehristan”, 612.

⁸⁷ Başı dönmüş, sersem, bk. Özön, “Sergerdan”, 588.

⁸⁸ Taşma, bk. Özön, “Feyzan”, 189.

Faakat pertû Muhammedî inîkâs⁸⁹ etmeyen, dîrilmeyen cânlarıyla kalplerî arâsına biz-zât Allah hâil olûr, o tecellîyi, o feyzî kendîlerine göstermez, bildirmez.

Sûre-i Tevbe'den

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (32) هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (33)

(32), (33)'üncü âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Onlar Allahın nûrunu ağızlarıyla, nefesleriyle söndürmek isterler. Bilâkiş Allah yüz çevirir ve hemân nurunu tamâmlâr, şu lelendirir. Velew ki kâfirler hoş-lân-mâzlarsa da...

O Allah Rasûlünü hidâyetle ve dîn-i hâkla gönderdi. Onu bütün dînler üze-rinde izhâr ve alâ etmesi için. Velew ki müşrikler hoş-lân-mâzlarsa da...

Sûre-i Faha'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه (1) مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى (2) إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّمَن يَخْشَى (3) تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى (4) الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى (5) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى (6) وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى (7) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (8)

(1,2,3,4,5,6,7,8)'inci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Faha, Ey Nebî-i Eθharım, Ey hüviyet-i maħbûbiyetim; biz sañâ Qurânı kendîñe meşakḳat vermeñ için göndermedik. Ancaḳ ba de Haḳdan ḳorḳânlara; bir tezkire olarak gönderdik. Qurân; yerî, yüksek semâları yârâdândan tenzîldir.

⁸⁹ Aks'eten bk. Özön, "İn'ikas", 295.

O Raḥman, bütün ḡudret ve saltanat-ı ulūhiyet tahtını ḡāplādı... Göklerde, yerde, būnlarıñ beyninde, šerānıñ⁹⁰ altında ne vārsa hepsı hepsı onuñ mülküdür. Kelāmıñı āşikāre söyleseñ de söylemeseñ de ḡakḡıḡatde o içden söylenileni de eñ ḡizli şeyleri de bilır.

Allah; bāşḡa İlāh yok, ancaḡ ancaḡ odur. Eñ güzel isimler onuñ içündir.

Feyz-i Me‘ānıḡı

Güzel isimler, müsemmanıñ güzelliḡını göstermek içündür. Allah kendinı güzel isimlerle vaşfetdiḡı gibi Nebi-i A‘zamını da Ḳur‘ān-ı Mübıninde güzel isimlerle vaşf ve yād etdi. Cenāb-ı Haḡ Peyḡamberinı dā‘imā tevḡır ile anardı. Yād-ı Muḡammedide bāşḡa bir iclāl, bāşḡa bir şem-i⁹¹ tekrım vārdır.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“Ḥaḡıḡat. Allah ve Melekleri O Nebi-i Aḡdese salāt ederler. Ey imān edenler; Oñā salāt ediñiz, müteşekkiriñe du ā ediñiz. aşḡına, imān ve ırfānına teslim olarak Oñā selāmlar veriñiz...”

Yā Rabbi; bū ne büyük ḡüccet-i kemāldır...

Sūre-i Şūrā’dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذِنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيُّ حَكِيمٌ (51) وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (52) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ (53)

(51), (52) (53)’üncü āyet-i celīlelerinı tercüme-i münifesi

Bismillāhirrahmānirrahıḡm

Allah beşerle mükāleme etmez, ancaḡ vāḡy sûretiyle, yāḡūd ḡicāb arkasından tekellüm eder, yāḡūd Rasūl gönderüb izniyle istediḡini vāḡy eder. Ḥaḡıḡat; O ālıdır, ḡakımdır.

İşte böylece emrimiz taallük edüb biz sañā rūḡ; vāḡy etdik. Öyle bir anda ki sen kitāb nedir, imān nedir bilmiyordun. Faḡat biz ḡullarımızdan istediklerimize hidāyet etmek, aydınlık vermek için onu nūr kıldık. Ḥaḡıḡat; sen doḡru yola hidāyet edersiñ. O yol ki, semāvāt ve arzdaḡı her şey inı šāḡib ve māliki olān Allāḡın yoludur.

Agāḡ oluñuz; bütün umūr Allāḡa rücū‘eder.

Feyz-i Me‘ānıḡı

⁹⁰ Toprak, yeryüzü, bk. Özön, “Sera”, 586.

⁹¹ Balmumu, kandil, aydınlık kaynaḡı, bk. Özön, “Şem”, Ayrıca bk. D. Mehmet Doḡan, “Şem”, Büyük Türkçe Sözlük, (Yeni Şafak: İz Yayıncılık, 1994), 1022.

Allah, beşerle iki kimseniñ birbiriyle mükâlemsi gibi konuşmaz. Belki uyânık veya uyurken ‘ârif-i billahın kalbine vahy ve ilhâm ederek, yâhûd muqaddes Vâdi-i Tuvâdaki ağaçdan âteş sûretinde görünen tecellide (إِنِّي أَنَا اللَّهُ) diye vâkı’ olan tekellüm gibi hicâb arkasından konuşur veya bir Melek gönderüb o Melek; Allahın istediği şeyleri onun izniyle ilhâm eder. Bunuñ böyle olması mahz-ı hikmetdir. Allah ‘âlidir, hâkimdir.

İşte böyle emrimiz ta‘alluk ederek saña rûh meşâbesinde olan Qur‘anı vahy etdik. Fakat Ey Nebi-i zî-Şânım; seniñ nezdimizdeki müsteşna mevki-iñiñ içabı saña biz mümtâz bir hâlde vahy eyledik. O zamân da sen bizim ‘aşk ve muhabbetimizle sekrân ve cemâl-ı lâyezâlımıza⁹² hayrân olarak kitâb ve imândan haberdâr değıl idiñ.

Ey Hâbibim; sen benim ‘aşkımdaki zevke bilirim, doyâmâzsıñ. Fakat seniñ şümûl-u rahmetiñ öyle içab ediyor ki kullarımdan istediklerimi; benim harim vîsâlime çeker, beynimizdeki mâcerâ-yı muhabbeti, o ezvâk-ı ‘aşkı; o nûr-u hâkiqatî onlara da tâtdırırısñ, gösterirsñ. Onuñ için seni o mesti-i garâmdan⁹³ ayıltub Qur‘an-ı mübini vahyettik. Beşeriyetiñ kârânîlıkları içinde kâlan maqbûl kullarıma baña vâsıl olan yolu göstermek, aydınlâtmak için onu sende parlak bir nûr kıldık.

Nûr-u Qur‘anı, zât-ı mu‘allâñı ayrı ayrı beyân edişimiz: Yüksek, derin ma‘naları beşeriñ idrâkine yakınlâştırmak içündür. Yoksa Ey hâkiqatim güneşiniñ meşriki; sen mādâm ki Qur‘an-ı mübine, o nûra tecellî-zârsıñ; seniñ zât-ı bî-nażırını o nûrdan ayrı değıl müttehiddir.⁹⁴ O hâlde sen; evet sen, doğru yola hâdişisñ; Haq yolunu gösterirsñ. O yolu ki, semâvât ve zeminde her ne vârsa hepsiniñ hâliki, mâlikî olan ben Allaha vâsıl olûr bir yoldur.

Gerçi umûr; ‘âkıbet Allaha rücû eder, döner. Fakat tecelliyâtımıñ içabâtî olarak her şey’e verdiğim muqayyed varlıkta her şey-i Esmâ-ı Rabbâniyemden mażhar olduğı isme göre görünür, ‘âmil olûr. O muqayyed varlıkta benim ledünniyâtımdan; sırr-ı mahbûbiyetimden bî-haberdîr. Fakat insanlar; Ey hâkiqî insanlar, siz öyle değılsiñiz. Size başka bir kabiliyet-i te‘âlî verdim. Siz; âgâh oluñuz, O muqayyed varlığınıñda Peyğamberimiñ gösterdiği muhabbet yoluna; Haq yoluna sâlik olûb benim gülistân cemâlime iqbâl ediñiz; geliñiz, görüñüz...

Sûre-i Fetih’ten

⁹² Zevalsiz, Bitimsiz, bk. Özön, “Layezal”, 356.

⁹³ Aşk derdi, Aşırı düşkünlük, Olağanüstü sevgi, bk. Özön, “Garam”, 200.

⁹⁴ Birleşmiş, bileşik olan, bk. Özön, “Müttehîd”, 502.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا (1) لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
 وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا (2) وَيُضَرِّكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا (3)
 (1,2,3)'üncü âyet-i celîlelerin tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Peyğamberim; âkâikat... biz sañâ bir fetâ-i mübîn açdık. Zēnbın meşâbesinde olân müteâddimîn ve müteâhhirînî Allah, seniñ hürmetine mağfiret eder. Âk Nübüvvetinde ni metinî itmâm eyler, beşeriyet-i Muhammediyeñi doğru yola irşâd ve hidâyet kılar, Allah sañâ âziz, kıymetli yardımıyla nuşret verir.

Feyz-i Me'ânîşî

Bu sûre-i şerîfe; Mekke-i Mükerremeniñ fetâhini tebşîr etmekle berâber bû müjde-i ekber. Bû fetâ-i mübîn; nedir. Sırr-ı ma'hubîyet iklîminiñ musahhar⁹⁵ olması, Âk'ın cemâl, vişâl tecelliyâtının açılmasıdır. Bû gizli, ma'hem, muhterem kapıyı Allah Hazret-i Muhammede açdı. Bû ziyâfetullah, Oñ idî. O, onuñ için şadra geçdi. O ârîmî Mîrâç onuñ idî. Bunu o açdı, o gösterdi...

Hilkat-i kâinâtdan ma'şad; Hazret-i Muhammede açılân o tecellîdir, o İlâhî Mîrâç 'aşkıdır. Gâye bündadır. Bünden m'adâsı⁹⁶ zenb meşâbesindedir.

Zuhûr ve tecellîde asıl; Nebî-i Âther Efendimizdi. O, Âk'ındır, kâinât onuñdur.

Allah 'âzîmu's-Şân, onuñ hürmetine müteâddimîn ve müteâhhirînî mağfiret etdiğini tebşîr büyürüyor.

Hiçbir Nebîye naşîp olmâyan o tecellîye eren O dur. Âk; bilhâssa zâtını ikrâm ederek mütevâlî, nâmütenâhî ni metlerini âk mu'allâ-yı nübüvvetinde bezl⁹⁷ ve itmâm etdi. Bû ne iclâldır, bu ne fetâ-i mübîndir...

Mutribâ esrâr mâ râ bâz ko
 Kıśsehâ-yi cân-fezâ râ bâz ko
 Men kezân güşem benih ruh ber-ruhem
 Va'de-i ân mehlekârâ bâz ko

⁹⁵ Bıyun eğen, Fethedilmiş, Emir altına giren, bk. Doğan, "Musahhar", 794.

⁹⁶ Gayri, başka, ayrıca, bk. Doğan, "Maada", 723. Özön, "Maada", 364.

⁹⁷ Kendiliğinden verme, esirgemedi bol bol harcama bk. Özön, "Bezl", 76.

Müjde-i innâ feteĥnâ ber güşâ

Sirr-i cân-i Muştafa râ bâz ko

Ĥâzret-i Mevlânâ bû naẓm-ı âlîsinde diyor ki:

“Ey mutrib; bizim esrâr-ı ‘aşkıımızı açık söyle. Cânâ cân kıtân, ĥayât veren muĥabbet dâsitânlarını, ĥikâyelerini açık söyle.

Ben ağır işidirem, yanâğıñı yanâğıma dâyâ da o ay yüzlü dilberiñ va’de-i vişâlini tekrâr et, açık söyle. İnnâ fetaĥnâdaki müjdeyi aç, izâĥ et. Ĥâzret-i Muştafâ’nıñ, o Nebi-i Aĥdesiñ cânı sırrını açık söyle.”

Sûre-i Fetih’ten

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاحِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا (8) لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ
بُكْرَةً وَأَصِيلًا (9) إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدَ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا
يُكْذِبُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِنْ أَجْرٍ أَعْظِيمًا (10)

(8), (9), (10)’uncu âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Peyğamberim; biz seni şâhid ve mübeşşer ve neẓîr olarak gönderdik. Ey Nâs; size gönderdik, Allaha ve Rasûlüne imân ediñiz. Oñâ yardım ve müzâheret eyleyiñiz. Taẓîm, tevķîr gösteriñiz, şabâĥ ve aķşâm tesbîĥ ve taķdîs ediñiz.

Nebi-i Aĥdesim; o kimseler ki sañâ bîât ederler Allaha bîât ederler. Allahıñ eli, onların elleriñiñ üzerindedir. Her kîm âhd ve bîati bozârsa kendine eder. Her kîm Allaha kıârşı etdiĝi mişâķa, âhd-i vefâ gösterirse oñâ Allah ecr-i âẓîm verir.

Feyz-i Me’ânîsi

Allah bûyûruyor ki:

“Peyğamberim; biz seni cemâlimize şâhid bir maĥbûb olarak gönderdik, biz seni vişâl ve tecellî müjdeleriyle tebşîr edici, ba’de ĥaĥdan, maĥrûmiyet-i tecellîden kıorķutucu olarak gönderdik.”

Bû âyet-i kerîmede Cenâb-ı Ĥaĥ, Nebi-i Ekremiyle kendini ayırmıyor, sıfât-ı pâk âĥadiyetle birleşmiş olduĝunu bildiriyor. Bûñâ maķâm-ı ittîĥâd derler. Tevhîd, bir bilmek ve bir demektir. İttîĥâd, bir olmaķdır. Bû maķâm; maķâm-ı tevĥîdden çok yüksektir.

Vāriş-i Muḥammedî olān ‘urafā-yı⁹⁸ Ḥaḳ; ba’zen bû maḳām-ı iclāl ile ittisāf ederler. Nitekim Ḥazret-i Mevlānā o maḳāmda diyor ki:

İn heykel-i Ādemest rū-pūş
Mā ḳible-i cümle secdehāyım

“Bū Ādem heykeliniñ yüzü niḳāblıdır, yoḳsa biz bütün secdeleriñ ḳiblesiyiz.

Sūre-i Necm’den

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ (1) مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ (2) وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (3) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (4) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ (5) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ (6) وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ (7) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى (8) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ (9) فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ (10) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ (11) أَفَتُنْمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ (12) وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ (13) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ (14) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ (15) إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ (16) مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ (17) لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ (18)

(1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18)’inci āyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillāhirrahmānirrahîm

Yükselen yıldız ḥaḳḳı içün siziñ şāhibiñiz aslā ḍelāletde, hatāda bülünmādı. Ve hevādan söylemez. O kelām, bāşka şey deḡildir, kendine vahy olūnmuş Ḳur andır.

Ḳavāsî şedîd olān oñā öğretdi. Aḳl-ı kül şāhibidir. İstîlā-yı tecellî ile ihātāya bāşlādı, o eñ yüksek ufukda idi. Şoñra yaḳınlāşdı. Ta’alluḳ etdi. Bitişdi, bitişdi, iki ḳavsiñ birleşmesi ḳadar. Yāhūd dahā yaḳm...

Ḳüluna; vahy etdiḡi şeyleri, vahy etdi. Gördüḡünü; ḳalbî tekzîb etmedi.

O Nebi-i Aḳdesiñ gördüḡü şey i üzerinde tereddüt mü ediyorsuñuz, münāḳa-şada mısıñız. Ḥālbūki o; sidre-i müntehāda onu bir defa dahā gördü. Orāda ki cennet-i Me’vā vādır.

Vaḳtā ki sidreyi; tecellî-i nūr-u zāt ḳāplādı. Göz gördüḡünden ayrılmādı, ḳāymādı. O; leyle-i mi’rāçda Rabb-i müteālîniñ Mülk ve Melekūtundan, āyāt-ı küb-rāsından neler gördü neler...

Feyz-i Me’ānişî

Bū sūre-i şerîfeniñ ibtidāsı me’alen şöyledir:

⁹⁸ Arifler, bk. Özön, “Urafa”, 688.

“Âsmân-ı vişâlimde doğan, yükselen ‘aşk yıldızına yemin ederim ki, siziñ şâhibiñiz Efendiñiz aslâ şâpıtmadı, aslâ hatâda bülünmâdı. Benim rü’yet-i cemâlime, mi’râc-ı vişâlime dâir gördükleri, söyledikleri hep hâkîkât-dir, vahîd-dir.”

“Kavâsi şedîd olan oñâ öğretti.” Ma’nâsına olan:

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى

Âyet-i kerîmesindeki “شَدِيدُ الْقُوَى”dan ma’şad: Hâzret-i Cibrîl olduğunu bazı müfessirin beyân etmişler ise de hâkîkât hâl; ilm-i İlâhiye ‘âid-dir. Ancak:

الرَّحْمَنُ (1) عَلَّمَ الْقُرْآنَ (2)

Âyet-i münîfesinden aîlâşıldığı üzere “Rahmân olan Allah; Qur’ânı öğretti, bildirdi.” demek dahâ doğru olsa gerektir.

“Âşık cû-rehi târem a’lâ gîred”

“Kût-i heme ez nûr-u tecellâ gîred”

Esâsen Hâzret-i Cibrîl; muhâkıkalar ‘inde ‘aql-i Muhammedîniñ temşilîdir.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى

Âyet-i celîlesinde Allaha ne ‘a’zîm nükteler ne incelikler vârdır. ‘ Âşık ve ma’sûkuñ zâten ve sîfâten ittihâd⁹⁹ ve ittisâfıdır,¹⁰⁰ tecelliyât-ı vişâlîde istiğrâkıdır...

Büyük şâir Gâlip Dede¹⁰¹ merhûmuñ hûsn ü ‘aşkındaki Mirâciye manzûmesini size tavsiye ederim, o muhallid eşer-i ‘aşkı bir kere okuyunuz.

Sûre-i Kalem’den

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (1) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (2) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ (3) وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (4)

(1), (2), (3), (4)‘üncü âyet-i celîlelerin tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

⁹⁹ Birleşme, bir olma, bk. Özön, “İttihad”, 314.

¹⁰⁰ Nitelenme, bk. Özön, “İttisaf”, 315.

¹⁰¹ Şeyh Galip için bk. M. Muhsin Kalkışım, “Şeyh Galip”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/54-57.

Nun. Kalem hâkķı için, satırlarda yâzılânlar hâkķı için sen; Rabbiñiñ berekât-ı nîmetiyle mecnûn değilsin. Seniñ için öyle bir mükâfât vârdır ki minnetsizdir, mütevâlîdir.

Peyğamberim; hâkķikat sen, pek büyük bir seciyye¹⁰² üzere yârâdıldıñ.

Feyz-i Me'ânîşî

Sûre-i şerîfeleriñ ibtidâlarındakî hûrûf-u muķâta'a, rumûzât-ı Kuranîyedendir. Allah ile Peyğamberî arasında bir işaretdir, herkesiñ añlâyamâyacağı bir lisândır. Hâkķıñ, aşķıñ bir lisân-ı mahremîdir. Nezd-i İlâhîde Nebi-î Ekmel Efendimiziñ mahbûbiyetini, mergûbiyetini¹⁰³ gösterir.

"Nun, Ey Nebi-î Ecmelim; ferd bî-naẓır olân zât-ı seniyeñiñ vaşf ve nîmetini yâzân kalem ve 'âşıkân-ı cemâliñiñ şadırlarına yâzılân satır satır me'ânî-i aşķına, kemâlâtına yemîn ederim ki sen; Rabbiñiñ nîmeti berekâtıyla mecnûn değilsin."

Sûre-i Kalem'den

بسم الله الرحمن الرحيم

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ (51)
وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ (52)

(51), (52)'nci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfes

Bismillâhirrahmânirrahîm

O kâfirler; zikri (ya nî Kuranı, nâm ve vaşfıñı) işitdikleri zamân hasedlerinden, kınlarından gözleriyle seni o muhteşem, mu'allâ maķâm-ı nübüvvetiñden kâydırıyor gibi bākârlar. Ve o mecnûndur, derler. Hâyır, değil. O ancak bütün âlemine zikirdir, bir tezkâr-ı İlâhîdir.

Feyz-i Me'ânîşî

Ba'zı münevver, mütefekkir insânlar müsteşnâdır. Faķat ekşeriyet halk; hâriķul'âde yârâdılan bir insânıñ, hâriķul'âde ef'al ve hârekâti ķarşüsında ķalınca; kendi 'aķıl ve idrâklerinden, kendi ķabiliyetlerinden çok yüksek olân o insâna, mecnûnluk isnâd ederler.

¹⁰² Tabiat, Huy, Yaradılış, bk. Özön, "Seciyye", 581.

¹⁰³ İstenilen, sevilen, Herkes tarafından sevilip aranılan, bk. Özön, "Mergub", 405.

Çünkü ‘avâm halkı; kârşûlarında hep kendîleri gibi basît fikirli, basît görüşlü; âhvalî basît insânlar görmek isterler. Kudret-i Hakkî, sînâyi-i fıtratın en güzidesi olan insânın yüksek kabiliyetini, ‘ulvî tecellisini ta’hid ederler. Bilmezler ki kudret-i İlâhîyede, na’-m-ı Rabbâniyede hudûd yokdur. Hakk isterse ne hârikalar ne mu’cizeler yârâtır...

Bunun içündür ki böyle müsteşnâ hilkatdeki insânlar; bidâyeten halkdan muhâlefet görürler,

‘Aşkîn etmişdir Halîle âteşi gülzâr-ı nûr;
 Bâğ-ı Firdevs garâmın; pir-i âzâretidir seniñ
 Yûsuf ‘aşkıñla bîñ giryân Yakûbuñ dūrūr,
 Cezbedârân-ı hayâlîñ bî-nihâyetdir seniñ
 Câmehîñ sermestîdir¹⁰⁴ Tûr-u tecellâda kelîm;
 Bâde nûşân-ı¹⁰⁵ cemâlîñ; mest-i vuslatdır seniñ
 Şâiriñdir; Hâzret-i Dâvud kîm her nağmesî;
 Hüsnuñe ‘âid neşâiddir,¹⁰⁶ hitâbetdir seniñ
 Öyle mest olmuş ki Eyyüb; duymadı derd-i tenin
 Derd-i ‘aşkıñ; ‘âşîka bir özge ni’metdir seniñ
 Medh eder Ey Nâzenin Hakk seni; Kur’an dañ
 Hüsni ‘aşkıñ serteser¹⁰⁷ esrâr-ı âyetdir seniñ
 İns u cin u ‘arş, kürsü zât-ı pâk-ı zû’l-celâl;
 Yok hatâ; ‘aşkıñla lebrîz¹⁰⁸ hâlâvetdir seniñ
 Yâseminler, lâleler, güller, bütün eşküfeler
 Feyz-i renginiñle hoşbû, pür tarâvetdir¹⁰⁹ seniñ
 Kamerîler, gülşende, bülbüllerle, mürgân-ı¹¹⁰ bahâr;
 Hepsî hüsnuñ’ çün menâkıb-âhân-ı Midhatdır¹¹¹ seniñ
 Şâbit u seyyârelerle şems, arz u âsmân;

¹⁰⁴ Sarhoş, bk. Özön, “Sermest”, 589.

¹⁰⁵ Tatlı, bk. Özön, “Nuşan”, 531.

¹⁰⁶ Ünlü beyit ya da mısra, Manzume, bk. Özön, “Neşide”, 522.

¹⁰⁷ Baştan-başa Bütün, bk. Özön, “Serteser”, 590.

¹⁰⁸ Taşkın, taşıcı, bk. Özön, “Lebriz”, 357.

¹⁰⁹ Tazelik, körpelik, bk. Doğan, “Taravet”, 1045. Özön, “Taravet”, 639.

¹¹⁰ Kuş, bk. Özön, “Mürgan”, 475.

¹¹¹ Övme, bk. Özön, “Midhat”, 420.

Bâb-ı iclâliñde pâ bârcây-ı hizmetdir seniñ
 Nağmeler serper-i kemân u nây ve santûr¹¹² ve rübâb;
 Şevk-i dîdârıñla her şey pür şetâretdir¹¹³ seniñ
 Bâğ-ı tevîdîñde bülbüldür Bilâliñ; eś-Şalâ...
 Havân-ı îhsânıñ içün demsâz-ı¹¹⁴ da'vettir seniñ
 Hâlide reşk-i¹¹⁵ endâz¹¹⁶ olûr zîr¹¹⁷ cenâh-ı rahmetiñ;
 Müstezil-i hâzretiñ olmak, ne devletdir seniñ
 Olmâyân meftûn-u hüsniñ vârmıdır âlemde hiç;
 Vaśf-ı pâkiñ nâzenin-i Rabb-i izzetdir seniñ
 Her dehân; gülbânıñ-ı tecelliñle tahlîl eyliyor...
 Nâm-ı pâkiñ; levhâ-ı tevîhde zînetdir seniñ
 Hep melekler, mekteb-i aşkıñda ders eyler oğûr;
 Na'at-ı hüsniñ, zeyûr-u arş-ı belâgatdır seniñ
 'Aşk, tevîd-i Hüdâ, sıdık, istikâmet denmez
 Şer'-i pâkiñ; eñ muqaddes bir şer'attir seniñ
 Sözleriñdir tercümân-ı ma'nâ-yı ledün,
 Her kelâmıñ; Ey Hüdâ ma'hubu, hikmetdir seniñ
 Hâkkı görmüşdür; gören cândan cemâl-i aqdesiñ;
 Tâb-ı vechiñ; tâbiş-i¹¹⁸ nûr-u hüviyetdir seniñ
 Sâye-i feyziñde ol dem, na'at gû bir şâiriñ
 Hizmetiñ; Allaha ekmel bir ibâdetdir seniñ
 Senden istimdâd eden nevmîd¹¹⁹ kılmâz şübhesiz;
 Bârgâh-ı¹²⁰ aqdesiñ; bâb-ı icâbetdir seniñ
 Kıble-i cânsiñ, Eyâ ruh-u bahâr ma'nevî;
 Nûr-u aşkıñ; feyiz-bağs-ı sırr-ı medîtdir seniñ

¹¹² Şekil olarak kanuna benzeyen, fakat ondan daha küçük olup tıkmakla çalınan telli çalgı, bk. Doğan, "Santur", 954-955.

¹¹³ Neşeli olmak, Şenlik, Şuhluk, keyif, bk. Doğan, "Şetaret", 1024. Özön, "Şetaret", 615.

¹¹⁴ Uygun arkadaş, bk. Özön, "Demsaz", 125.

¹¹⁵ Kısıkma, kıskanmayı uyandıran, bk. Özön, "Reşk", 557.

¹¹⁶ Atan, atıcı anlamıyla sözcükleri sıfatlaştırır, bk. Özön, "Endaz", 161.

¹¹⁷ Alt, aşağı, bk. Özön, "Zir", 729.

¹¹⁸ Parlama, bk. Özön, "Tabiş", 626.

¹¹⁹ Umutsuz, bk. Özön, "Nevmid", 524.

¹²⁰ İzinle girilecek yer, Girmek için izin gereken yer, bk. Özön, "Bargâh", 60.

Bir Tazarru¹²¹

Gençliğimde pek çok yerlerini gezdiğim, dolâşdığım; o güzel kırlarından, çimenzârlarından; ‘aşkıñ, şâfvet ve şamîmiyetiñ sevimli gül hoşûları gelen yeşil ormânları, berrâk kıynâkları; temiz yürekli, İlâhî fikirli insânlar uğrâğı olan Anâdolu’ya, o mübârek Türk illerine: Bahârlar, nûrlar, hâyât ve sa’âdetler müjdeleyen ve zulüm ve esâretiñ mağmûm,¹²² mü’ellim¹²³ kırâñlıklarından; şu’le-i zekâsıyla kırtârân gâzi-i hâlâşkârîmiziñ, âli Cumhûriyetimiziñ ile’l ebed selâmet ve beķâsını; necâbet-i fıtriyesiyle, necdet ve hamiyetiyle nâmdâr-ı cihân olan büyük milletimiziñ refâh ve sa’âdetini; her yerî bedîî naẓarlara başķa başķa güzelliķler gösteren, başķa başķa câzibeler serpen değerli, şereflî memleketlerimiziñ; medeniyet nûrlarıyla, feyz ve terâķķî ışıklarıyla aydınlanmasını, şenlenmesini Cenâb-ı Hâķdan bütün kıalbimle tazarru’ ve niyâz etmeğî burâda bir vecîbe ‘addederim...

Kaynakça

Beytur, Ahmed Midhat Bahârî, *Ruh’û Kur’andan Bir Sahife-i Nûr*. İstanbul: Ma’rifet Matbaası, 1926.

Beytur, Ahmed Midhat Bahârî, *Mihrab-ı Aşk*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964,

Değirmençay, Veyis, “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 37/521-522, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Dikkaya, Harun *Ahmet Mithat Bahârî Beytur’un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Değirmençay, Veyis “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 37/ 521-522, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Doğan, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Yeni Şafak: İz Yayıncılık, 1994.

Eraslan, Kemal, “Ahmed Yesevî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 2/159-161 İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Işık, Emin “Midhat Bahârî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 30/6-7, İstanbul: TDV Yayınları, 2005.

¹²¹ Kendini alçaltarak yalvarma, bk. Özön, “Tazarru”, 644.

¹²² Gamlı, tasalı, Bulutlu, kapanık, bk. Özön, “Magmum”, 368.

¹²³ Acı veren, acıtan, bk. Özön, “Mü’ellim”, 462.

Kalkışım, M. Muhsin, “Şeyh Galip”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 39/54-57, İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Kılıçkaya, Rabia, *Midhat Bahârî Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, (Luggat), “Jale”, (Erişim 24 Aralık, 2019).

Ocak, Ahmet Yaşar, “Hacı Bektâş-ı Velî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 14/455-458, İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Öngören, Reşat, “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 29/441-449, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Öngören, Reşit, “Mevlâna Celalaeddin Rumi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 29/441-448, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Özön, Mustafa Nihat, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Tosun, Necdet, “Zünnûn El-Mısırî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 44/575-576, İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

TTK, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi. “Aranan: Ruh’û Kur’andan Bir Sahife-i Nûr” Erişim: 3 Aralık 2020. <https://kutuphane.ttk.gov.tr>

Uzun, Mustafa, “Hakani” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 15/166-168, İstanbul: TDV Yayınları, 1997.